

IKÄVOIMAINEN OULU

Oulun kaupungin ikäntymispoliittinen ohjelma 2021-2030

OULU

Oulu Capital
of Northern
Scandinavia

TIIVISTELMÄ

Mikä Ikävoimainen Oulu on?

Ikävoimainen Oulu sisältää Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset vuosille 2021-2030. Tämä ohjelma on lakisääteinen ja perustuu lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Laki määrittää, että kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Ohjelma tehdään, jotta ikääntyneet Oulussa voisivat paremmin ja olisivat toimintakykyisempiä.

Kenelle Ikävoimainen Oulu on tarkoitettu?

Ohjelma on tarkoitettu luettavaksi jokaiselle kuntalaiselle, yhteisölle, yritykselle tai järjestölle. Ohjelmassa on haluttu pyrkiä konkreettisuuteen ja visuaalisuuteen, jotta se olisi helppo lukea. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista määrittää, että suunnitelma laaditaan osana kunnan strategista suunnittelua, ja sen hyväksyy kunnanvaltuusto. Ohjelma on siten keskeisesti ohjaamassa Oulun kaupungin toimintaa.

Mitä Ikävoimainen Oulu sisältää?

Ikävoimainen Oulu sisältää johdannon, kuvauksen työryhmän työskentelystä, hyvinvoinnin määritelmän ja palvelutarpeeseen vaikuttavat tekijät. Palvelutarpeeseen vaikuttaa esimerkiksi ikääntyneiden määrän kasvu. Ohjelmassa kuvataan neljän eri teeman kautta ikääntyneiden hyvinvointia ja ikääntyneille suunnattuja palveluita Oulussa sekä asetetaan teemoille toimenpiteet.

Millaisia painopisteitä tulevaisuuteen Ikävoimainen Oulu asettaa?

Tulevaisuuden painopisteet ovat tämän ohjelman neljä teemaa, jotka ovat:

1. Välitämme ikääntyneistä ja osallistamme heitä
2. Koti ja ympäristö sopivat ikääntyneille
3. Kodista lähdetään liikkeelle
4. Edistämme terveyttä ja hyvinvointia

Näille teemoille on asetettu 33 toimenpidettä sekä niille mittarit ja vastuutahot.

SISÄLLYS

Tarvitsemme ikääntyneitä oululaisia.....	1
Johdanto	2
Työryhmän jäsenet ja työskentely.....	4
Hyvinvoinnin määritelmä.....	6
Palvelutarpeeseen vaikuttavat tekijät.....	7
Teema 1: Välitämme ikääntyneistä ja osallistamme heitä.....	9
Ikääntyneiden hyvinvointi Oulussa.....	10
Kohti toimenpiteitä.....	11
Toimenpiteet teemalle: Välitämme ikääntyneistä ja osallistamme heitä	14
Teema 2: Koti ja ympäristö sopivat ikääntyneille.....	15
Näin ikääntyneet asuvat Oulussa.....	16
Kohti toimenpiteitä.....	17
Toimenpiteet teemalle: Koti ja ympäristö sopivat ikääntyneille	20
Teema 3: Kodista lähdetään liikkeelle	21
Harrastusmahdollisuudet ja osallisuus Oulussa	22
Liikkumisen palvelut ikääntyneille	23
Kohti toimenpiteitä.....	23
Toimenpiteet teemalle: Kodista lähdetään liikkeelle.....	25
Teema 4: Edistämme terveyttä ja hyvinvointia	26
Ikääntyneille suunnatut sosiaali- ja terveystalvelut Oulussa.....	27
Kohti toimenpiteitä.....	28
Toimenpiteet teemalle: Edistämme terveyttä ja hyvinvointia.....	31
Lähteet.....	32
Liitteet	34
Liite 1: Teemat, toimenpiteet, mittarit, vastuut ja aikataulu	34

TARVITSEMME IKÄÄNTYNEITÄ OULULAISIA

Olemme pohjoisessa lukeneet tarkasti Tilastokeskuksen syksyllä 2019 julkaisemaa väestöennustetta, jonka mukaan asukkaiden määrä Pohjois-Suomessa vähenee tulevina vuosikymmeninä. Ennusteen mukaan alueemme syntyvyys laskee, opiskelijat ja työikäiset muuttavat entistä enemmän etelään ja 2040-luvulla asukasluku kasvaa Suomessa vain Uudellamaalla.

Olemme ennusteen vuoksi miettineet, miten saamme syntyvyyden jälleen kasvuun, lapsiperheet pysymään ja muuttamaan Ouluun ja kansainvälisiä osaajia tulemaan tänne pohjoiseen. Näkökulmamme on ollut nuorissa ja työikäisissä aikuisissa, mutta väestöennusteen käänköpuoli on kasvava väestön suhteellinen ikääntyminen. Erityisesti meidän seudullamme tähän tulee paneutua vakavasti, sillä Pohjois-Pohjanmaa on Suomen nuorin maakunta, joka myös ikääntyy muita nopeammin.

Olemme julkaisseet Oulun ikääntymispoliittisen ohjelman nimellä Ikävoimainen Oulu. Sanapäätte ”voimainen” on tapamme viestiä kaupungistamme, sanomme esimerkiksi kaupunkimme olevan Valovoimainen Oulu.

Ikävoimainen Oulu tarkoittaa kirjaimellisesti kaupunkia, joka saa voimaa ikääntyneistään. Tutkimusten mukaan yhteisöillä, joissa ihmiset elävät terveinä poikkeuksellisen vanhoiksi, on kaksi yhteistä ominaisuutta: Ihmisiä arvostetaan tärkeinä yhteiskunnan jäseninä myös ikääntyneinä ja he liikkuvat aktiivisesti koko ikänsä.

Haluamme ikääntymispoliittisella ohjelmalla tuoda esiin sen, miten paljon arvostamme ja tarvitsemme ikääntyneitä kaupunkilaisia. Kannustamme kaikkia työelämän jälkeistä elämänvaihetta eläviä osallistumaan yhteiseen toimintaan esimerkiksi järjestöjen kautta ja tuomaan kokemuksensa ja näkemyksensä yhteiseksi hyväksi. Ikääntyvillä on arvokas panos kaupunkimme kehittämisessä.

Haluamme Ikävoimainen Oulu -ohjelmalla myös tuoda esille ne palvelut ja toimenpiteet, joita ikääntyvien tueksi on kaupungistamme tarjolla. Erityisesti tahdomme ikääntyvien pysyvän liikkeellä ja siten säilyttävän toimintakykensä ja vireytensä mahdollisimman pitkään.

Tänä vuonna vanhustenviikkoa vietettiin teemalla ”Onni on vanheta”. Ikävoimainen Oulu -ohjelmalla pyrimme siihen, että näin on Oulussa jatkossakin.

Päivi Laajala

Oulun kaupunginjohtaja

JOHDANTO

”Ekologisella jälleenrakennuksella on kiire. Väestö ikääntyy ja monimuotoistuu. Verkostomainen valta voimistuu. Teknologia sulautuu kaikkeen. Talousjärjestelmä etsii suuntaansa.” Näin Sitra määrittelee vuonna 2020 viisi megatrendiä, jotka auttavat tunnistamaan tulevaisuuden kannalta keskeisiä muutostekijöitä. Megatrendit nostavat esille monia kysymyksiä. Kuinka ilmastonmuutokseen vastataan? Miten ehkäistään eriarvoistumista, jota teknologia ja alueellinen jakautuminen tuo mukanaan? Miten hyvinvointivaltiota kyetään ylläpitämään, kun huoltosuhde muuttuu? Mikä on keskitettyjen päätösten ja laajan osallistumisen välinen suhde? Mikä on teknologian rooli? Kuka datan käytöstä päättää? [1] Megatrendeillä ja niihin reagoimisella on vaikutuksensa myös Oulun kaupunkiin ja Oulun ikääntyneisiin.

Ikääntyminen on ajanjakso, johon kuuluu monia erilaisia elämänvaiheita. Tämän tuo hyvin esille määrittely, jossa elämänvaiheita tarkastellaan viiden vaiheen kautta. Ensimmäiseen ikään kuuluvat lapsuus ja nuoruus ja toiseen ikään työikä. Kolmas ikä on aktiivinen ja toimintakykyinen eläkeikä. Neljäs ikä on vanhuus, jossa ihminen tarvitsee muiden tukea ja viidettä ikää kuvaa etenevä hoivan ja palveluiden tarve. [2] Ikääntyminen voi kätkeä mukaansa myös monia siirtymävaiheita esimerkiksi eläköitymisen, leskeksi jäämisen, sairastumisen ja omaishoitajuuden alkamisen. Ikääntyneet eivät ole siten samanlaisten ihmisten joukko vaan ikääntyneisiin kuuluu hyvin monenlaisia ihmisiä, joilla on muun muassa erilainen toimintakyky ja erilaiset toiveet. Ohjelmassa ei nosteta esille yksittäisiä erityisryhmiä, vaan ohjelmassa ikääntyneillä tarkoitetaan kaikkia vanhuseläkkeeseen oikeutettuja eli yli 65-vuotiaita henkilöitä. Määritelmä on yhteneväinen vanhuspalvelulain eli lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista kanssa [3].

Rohkeus, reiluus ja vastuullisuus ovat Oulun kaupungin arvot. Valovoimainen Oulu -kaupunkistrategian painopisteissä on todettu, että hyvinvointi kuuluu kaikille ja mahdollistamme ihmisten kohtaamisen ja yhteisöllisen toiminnan. [4] Nämä ovat esimerkkejä painopisteistä, jotka liittyvät keskeisesti myös ikääntyneisiin. Kaupunkistrategiassa ikääntyneet mainitaan suoraan vain mittareissa. Oulun kaupungissa palvelut järjestetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla, toimimalla asiakaslähtöisesti ja hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuudet. [4] Tämä kaupungin tapa toimia koskee myös ikääntyneiden palveluita.

Kaupunkistrategian painopisteiden mukaisesti myös ikääntyneille kuuluu hyvinvointi kaikissa eri vaiheissa. Jotta tämä painopiste voi toteutua tarvitaan mukaan kaupungin lisäksi muita toimijoita esimerkiksi järjestöjä. Ikääntyneistä ja heidän hyvinvoinnistaan huolehtiminen on koko yhteiskunnan ja koko yhteisön tehtävä. Esimerkiksi turvattomuuden ja yksinäisyyden vähentämiseen tarvitaan yhteisöllisyyttä ja lähimmäisistä huolehtimista. Näiden edistämiseen jokainen kuntalainen voi osallistua. Ikääntyneiden määrän kasvaessa tulee katsoa myös sitä, kuinka terveenä ikääntyvät pysyvät. [1] Tämä tuo esille ennaltaehkäisyä tärkeyden. Ikääntymiseen on tärkeää varautua kokonaisvaltaisesti, esimerkiksi siten, että koti on sopiva myös silloin, kun toimintakyky heikkenee.

Ikävoimainen Oulu on lakisääteinen suunnitelma, joka sisältää Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset vuosille 2021-2030. Tätä ohjelmaa on Oulussa edeltänyt ”Yhdessä ikäihmisen asialla”- ohjelma, joka sisälsi Oulun kaupungin ikääntymispoliittiset linjaukset vuosille 2010-2020. Vanhuspalvelulaki edellyttää, että kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tar-

vitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vanhuspalvelulain mukaan suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua ja se on tarkistettava valtuustokausittain. [3]. Tästä syystä työryhmä on työskentelynsä aikana päättänyt siihen, että tämän ohjelman ensimmäinen tähtäinpiste on seuraava valtuustokausi (2021-2025). Tämän jälkeen ohjelma voidaan toimeksiannon mukaan tarkistaa voimaksi olevaksi vuoteen 2030 asti. Ohjelmaa tarkistettaessa on tärkeä huomioida kansallinen ikäohjelma 2030, joka on tällä hetkellä valmistelussa [5].

Valtakunnallisessa laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023 on kahdeksan kokonaisuutta ja niille suositukset. Nämä kokonaisuudet ovat iäkkäiden toimintakyvyn edistäminen, vapaaehtoistyön lisääminen, digitalisaation ja teknologioiden hyödyntäminen, asumisen ja asuinympäristöjen kehittäminen, asiakas- ja palveluohjaus, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö sekä laadun varmistaminen. [5] Ikävoimainen Oulu -ohjelmaa on peilattu valtakunnalliseen laatusuositukseen.

Ikävoimainen Oulu pyrkii vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin neljän teeman kautta, jotka ovat työryhmän painotukset tulevaisuuteen. Teemat ovat: 1. Välitämme ikääntyneistä ja osallistamme heitä, 2. Koti ja ympäristö sopivat ikääntyneille, 3. Kodista lähdetään liikkeelle ja 4. Edistämme terveyttä ja hyvinvointia. Ohjelman alussa kuvataan työryhmän työskentelyä ja kerrotaan työryhmän jäsenet. Hyvinvointi määritellään ja palvelutarpeeseen vaikuttavat tekijät esitellään. Tämän jälkeen ohjelma rakentuu neljän teeman mukaan. Teemat kuvataan yksitellen ja niihin liittyen kuvataan nykytilaa hyvinvoinnin ja palvelujen osalta.

Tässä ohjelmassa kuvataan ainoastaan ikääntyneille suunnatut palvelut, vaikka ikääntyneet käyttävät toki myös kaikille kuntalaisille suunnattuja palveluita. Jokaisen teeman kohdalla on "Kohti toimenpiteitä" -luku, joka tuo näkyviin työryhmän arviointia, taustoja toimenpiteille ja kuntalaisten kuulemisten antia. Tämän jälkeen tietyille teemalle asetetaan toimenpiteet. Toimenpiteet ohjaavat, mitä Oulussa tulisi tehdä, jotta ikääntyneet Oulussa olisivat toimintakykyisempiä ja voisivat paremmin. Ohjelman loppuun on liitteeseen koottu taulukko, jossa on toimenpiteet, mittarit, vastuut ja aikataulut. Toimenpiteitä ohjelmassa on paljon, minkä vuoksi niitä on tärkeä aikatauluttaa. Toimenpiteiden aikataulutusta voidaan täsmentää ohjelman tarkastuksen yhteydessä. Tarkastusten yhteydessä tulee toteuttaa ohjelman seuranta hyödyntäen asiantuntijoita ja ikääntyneitä kuullen. Tässä voidaan hyödyntää samankaltaista työryhmää kuin ohjelman valmistelussa, joka oli koottu eri kaupungin toimialojen asiantuntijoista, eläkejärjestöjen ja eri sidosryhmien edustajista sekä vanhusneuvostosta. Ikääntyneitä tulee osallistaa seurannan yhteydessä myös laajemmin, esimerkiksi kuntalaisille suunnatun kyselyn avulla.

Ikävoimainen Oulu on pyritty laatimaan tiiviiksi, helpoksi lukea ja omaksua. Avoimen hallinnon toimintasuunnitelman 2018-2019 mukaan käytetyn kielen tulee olla selkeää ja viestinnän ymmärrettävää [6]. Myös vuorovaikutussuunnitelmassa 2019-2021 mainitaan visuaalisuus ja erityisryhmien kuten ikääntyneiden huomioiminen [7]. Ohjelmassa on pyritty toimimaan näiden mukaisesti. Ohjelmasta on olemassa kaksi versiota, jotka ovat sisällöltään yhteneväiset. Toinen versioista on saavutettava ja toinen visuaalisempi versio. Lukiessasi voit miettiä, mitä sinä, järjestö, jossa toimit, yritys tai muu toimija, voisi tehdä näiden toimenpiteiden edistämiseksi.

Ikävoimainen Oulu on valovoimainen Oulu!

30.10.2020 Ikääntymispoliittisen ohjelman työryhmä

TYÖRYHMÄN JÄSENET JA TYÖSKENTELY

Kaupunginjohtaja Päivi Laajala nimesi työryhmän 6.2.2019 (§ 10/2019) laatimaan Oulun kaupungille vanhuspalvelulain edellyttämän suunnitelman. Alkuperäistä työryhmää täydennettiin kutsumalla asiantuntijoita työskentelyn edetessä. Ohjelman oli alun perin tarkoitus olla valmiina vuoden 2019 loppuun mennessä. Ohjelman tekemiseen haettiin jatkoaikaa, jotta valtakunnalliset laatusuosituksot 2020-2023 ehtivät valmistua ja ohjelmaa voitiin vielä tarkastella suositusten mukaisesti. Kaupunginjohtaja Laajala teki työryhmän täydennyksistä päätöksen 12.2.2020 (§20/2020) ja päätti työryhmän jatkosta.

Työryhmän jäsenet on merkittynä kuvioon 1. Varajäsenet on merkitty sulkuihin varsinaisen jäsenen jälkeen, jos varajäsen on osallistunut työryhmän työskentelyyn. Työryhmässä mukanaolo aika on merkitty vain, jos henkilön tilalle on tullut toinen henkilö. Kuviossa 1 Oulun kaupungin palveluista käytetään seuraavia lyhenteitä Siku (sivistys- ja kulttuuripalvelut), Hyve (hyvinvointipalvelut), Y&Y (yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut) sekä Koha (konsernihallinto).

Työryhmä on työskentelyssään hyödyntänyt 9.9.2019 järjestettyä valtuustoseminaaria ja arvokeskustelua. Valtuustoseminaari ja arvokeskustelu perustui vihreiden valtuustoryhmän jättämään valtuustoaloitteeseen 10.9.2018. Valtuustoaloitteessa esitettiin, että ikääntyneen väestön tukemiseksi laadittavan suunnitelman teon yhteydessä järjestetään valtuustoseminaari ja arvokeskustelu ikäihmisten palveluista ja arvokkaasta vanhuudesta. [8]

Kaupunginhallituksen päätöksellä 24.6.2019 § 234 valtuustoseminaariin kutsuttiin myös sivistys- ja kulttuurilautakunnan, hyvinvointilautakunnan sekä vanhusneuvoston jäsenet [9]. Arvoseminaarissa alustuspuheenvuorot pitivät kansanedustaja Hanna Sarkkinen ja erityisasiantuntija Tarja Pajunen Suomen sosiaali- ja terveys ry:ltä (SOSTE). Tarja Pajusta, erityisasiantuntija Anna Haverista Kuntaliitosta ja erikoissuunnittelija Sanna Salmelaa Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriltä (PPSHP) on hyödynnetty asiantuntijoina ohjelmaa laadittaessa. Anna Haverinen ja Sanna Salmela ovat olleet myös työryhmän jäseninä osan työryhmän työskentelyajasta.

Työskentelynsä aikana työryhmä on kuullut kuntalaisia ikääntyneille suunnatussa Ainot ja Reinot -liikuntatapahtumassa 3.10.2019 ja kyselyn avulla. Kysely järjestettiin marraskuussa 2019, ja siihen oli mahdollista vastata yhden viikon ajan Aleksinkulmassa, Oulunsalon kirjastossa, Yli-lin hyvinvointipisteellä, Ylikiimingin asukastuvalla ja kaikissa viidessä hyvinvointikeskuksessa: Tuiran, Kontinkankaan, Kaakkurin, Haukiputaan ja Kiimingin hyvinvointikeskuksissa. Kyselyn ja Ainot ja Reinot-tapahtuman kautta saatiin yhteensä 97 vastausta. Kuntalaisten kuulemisten kautta saatuja palautteita ja toiveita on käsitelty työryhmässä ja ne on huomioitu ohjelman valmistelussa.

Ohjelmaa on esitelty työryhmän työskentelyn aikana vanhusneuvostossa, hyvinvoinnin edistämisen ohjauksen / salkkuryhmässä, Oulun nuorten edustajistossa ja hyvinvointipalveluiden johtoryhmässä. Ikääntymispoliittisesta ohjelmasta pyydettiin lausuntoja 16 eri taholta: hyvinvointilautakunnalta, sivistys- ja kulttuurilautakunnalta, yhdyskuntalautakunnalta, joukkoliikennejaostolta, rakennuslautakunnalta, Business Oulu-liikelaitoksen johtokunnalta, lähidemokratiatoimikunnalta, tasa-arvo ja yhdenvertaisuustoimikunnalta, Oulun nuorten edustajistolta (ONE), maahanmuuttajaneuvostolta, mielenterveys- ja päihdeneuvostolta, vammaisneuvostolta, vanhusneuvostolta, Oulun Digi-liikelaitoksen johtokunnalta, ikäihmisten elämänkaariverkostolta sekä Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan elinikäisen terveyden tutkimusyksiköltä. Lausuntoja saatiin 11. Business Oulu-liikelaitoksen johtokunnalta, Oulun nuor-

ten edustajistolta, joukkoliikennejaostolta, ikäihmisten elämänkaariverkostolta ja Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan elinikäisen terveyden tutkimusyksiköltä ei saatu lausuntoja. Lausunnot on käyty läpi ja niissä esille tuotuja muutettavia tai lisättäviä asioita on nostettu ohjelmaan. Lausuntokierroksen aikana ohjelmaa esiteltiin myös Digitaalinen Oulu-ohjausryhmässä.

IKÄÄNTYMISPOLIITTISEN OHJELMAN TYÖRYHMÄ

- Pasi Laukka, yhteisötoiminnan päällikkö, työryhmän puheenjohtaja, Siku
- Heli Metsävirta, kuntalaisvaikuttamisen koordinaattori, työryhmän sihteeri (4/2019 alkaen), Siku, Tuula Hautamäki (3/2019 asti)
- Marianna Parpala, kuntalaisvaikuttamisen koordinaattori, työryhmän valmistelija, Siku
- Mervi Koski, vanhustyönjohtaja (2/2020 alkaen), Hyve, Maria Vahtola (8/2019 alkaen), Anna Haverinen (7/2019 asti)
- Sirkku Kaltakari, palvelupäällikkö, Hyve
- Niina Epäily, liikuntajohtaja, Siku
- Arja Huotari, kulttuuritalon johtaja & kulttuuripalvelupäällikkö, Siku (Jaana Potkonen, vastaava tuottaja)
- Virpi Knuutinen, suunnittelija, Koha
- Juha Jalkanen, lakimies, Koha
- Jukka Kokkinen, asuntotoimenpäällikkö, Y&Y
- Mikko Autio, asumisen asiantuntija, Y&Y
- Hannu Honkanen, logistiikkapäällikkö, Y&Y
- Jaana Solasvuo, esteettömyyskoordinaattori, Y&Y
- Juhani Heikka, kehittämispäällikkö, Oulun Digi
- Risto Örling, vanhusneuvosto
- Markku Palosaari, vanhustyön pappi, ev. lut. seurakunta (Asta Leinonen)
- Marja-Liisa Pylväs, Eläkeliitto ry
- Markku Kainulainen, EKL ry (Anna-Maija Kokko)
- Arto Kouri, Eläkeläiset ry
- Ulf Stahl, OJAE ry
- Reijo Sallinen, Kansalliset seniorit
- Elna Stjerna, Ruskayhdistys ry
- Eira Saarela, Senioriopettajat ry (Pirkko Toljamo)
- Minnamaria Salminen, toiminnanjohtaja, Oulun seudun omaishoitajat ry
- Sanna Salmela, erikoissuunnittelija, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Kuvio 1: Työryhmän jäsenet

HYVINVOINNIN MÄÄRITELMÄ

Hyvinvointi on laaja käsite, jonka eri osa-alueet työryhmä on pyrkinyt huomioimaan. Tässä apuna on käytetty Pohjois-Pohjanmaan maakuntaudistuksen aineistoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Alla olevaan kuvioon (kuvio 2) on koottu osa-alueet, joita työryhmä on käsitellyt. Nämä osa-alueet muodostavat hyvinvoinnin kokonaisuuden.

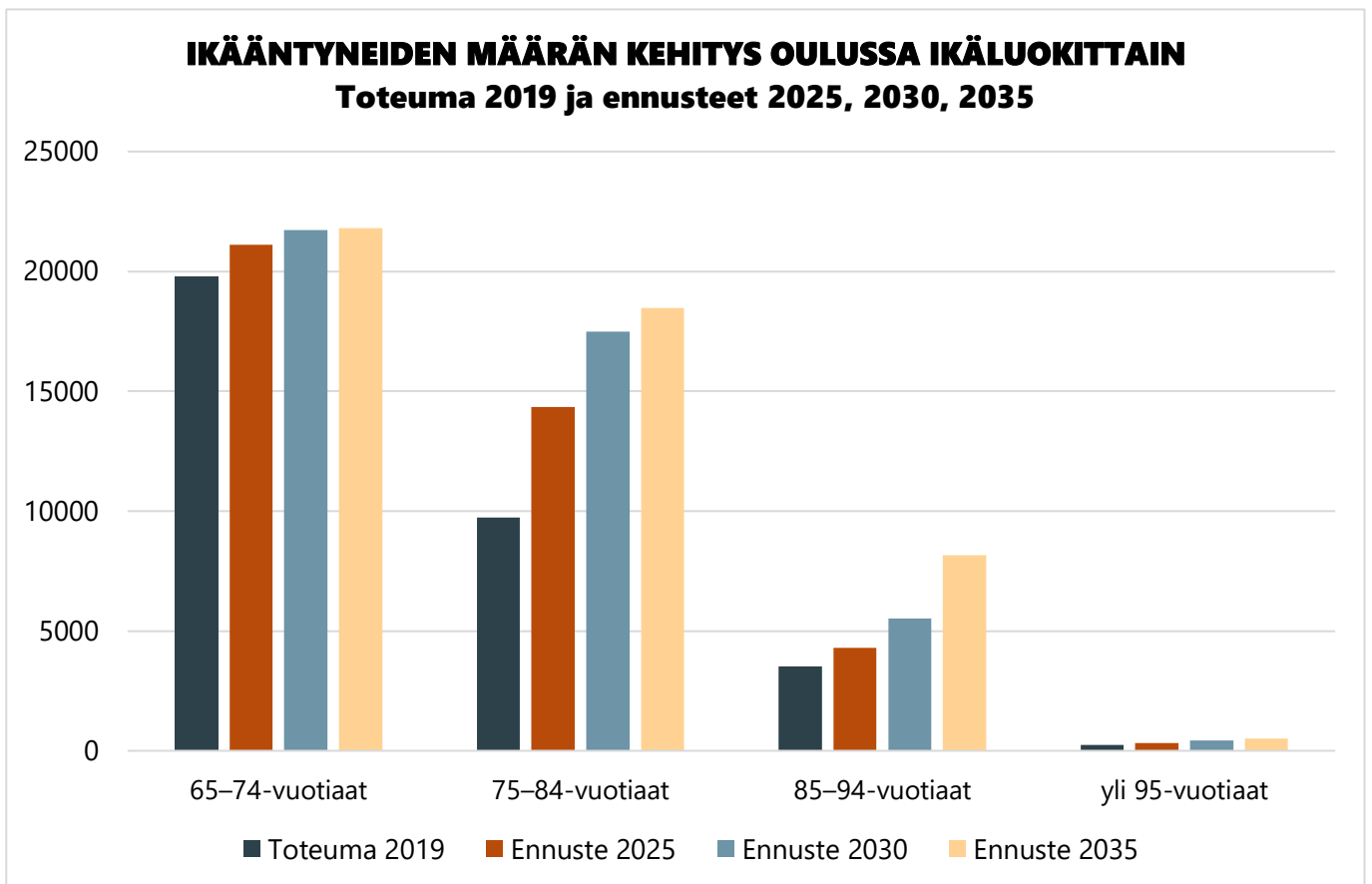
Kuvio 2: Hyvinvointiin vaikuttavat asiat [soveltaen 10].

PALVELUTARPEESEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Ikääntyneiden määrä kasvaa tulevaisuudessa myös Oulussa, vaikka Oulun väestörakenteelle on ominaista runsas lasten ja nuorten osuus [11]. Keski-ikä Oulussa on 38,5 vuotta, mikä on matalampi kuin koko maan asukkaiden keski-ikä 42,9 vuotta [12].

Vuonna 2019 Oulussa oli 33 286 65 vuotta täyttänyttä [13]. Vuoteen 2030 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrän arvioidaan nousevan 41 %, 45 189 ikääntyneeseen [13]. Ikääntyneiden määrä kasvaa merkittävästi. Vuonna 2018 huoltosuhde oli 51,8 ja sen odotetaan nousevan 52,4 vuoteen 2030 mennessä. Muutos johtuu ikääntyneen väestön määrän kasvusta. Ikääntyneiden määrän kehitys Oulussa on kuvattuna alla olevassa kuviossa 3 ikäluokittain 65–74-vuotiaat, 75–84-vuotiaat, 85–94-vuotiaat sekä yli 95-vuotiaat.

**VUONNA 2030
OULUSSA ON
65 VUOTTA TÄYTTÄ-
NEITÄ 45 189**

Kuvio 3: Ikääntyneiden määrän kehitys Oulussa ikäluokittain. Toteuma 2019 ja ennusteet 2025, 2030, 2035 [13;14]

Erityisesti 75–94-vuotiaiden määrän odotetaan kasvavan voimakkaasti. Vuonna 2019 75–84-vuotiaita oli 9735 ja vuonna 2030 heitä ennustetaan olevan 17 499. Vastaavasti 85–94-vuotiaita oli vuonna 2019 3510, ennustetaan heitä vuonna 2030 olevan 5533 [14]. Yli 95-vuotiaita on lukumääräisesti vähän, mutta kasvu myös tässä ikäluokassa on voimakasta. Vuonna 2019 yli 95-vuotiaita oli Oulussa 236 ja tätä ikäluokkaan ennustetaan vuonna 2030 olevan 423 [14]. Oulussa ikään-
tyneitä naisia on enemmän kuin miehiä. 65 vuotta täyttäneistä vuonna 2019 naisia oli 18 900 ja miehiä 14 386. [13] Väestöennusteen mukaan tämä säilyisi tulevaisuudessakin lähes nykyisellä tasolla [14].

Ikääntyneiden joukossa on hyvin eri-ikäisiä miehiä ja naisia, joista suurin osa on varsin terveitä ja hyväkuntoi-

sia. Ikääntyminen on vaiheittaista, ja jokaisella ikääntyvällä on oma yksilöllinen aikataulunsa. Eläkkeelle jäämisestä varsinaiseen vanhuuden kokemiseen voi olla yli 20 vuoden pituinen ajanjakso.

Ikääntyneiden määrän kasvu vaikuttaa palvelutarpeeseen. Yleisesti tarkasteltuna ikääntyneiden toimintakyky on parantunut ja palvelujen tarve on siirtynyt myöhemmälle iälle. Oulun kaupungissa vain joka kolmas 75 vuotta täyttänyt ja vajaa kaksi kolmesta 85 vuotta täyttäneestä käyttää säännöllisiä palveluja. Ikääntymisen myötä palveluita siis tarvitaan enemmän.

Palvelutarpeeseen vaikuttavat henkilön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja elinympäristön muutokset. Ikääntyminen vaikuttaa palvelutarpeeseen kaupungin eri osa-alueilla sosiaali- ja terveystalouden, asumisen, kulttuurin, vapaa-ajan ja liikenteen osalta.

**SÄÄNNÖLLESTI PALVELUITA
KÄYTTÄÄ VAIN
JOKA KOLMAS
75-VUOTTA TÄYTTÄNYT JA
VAJAA KAKSI KOLMESTA
85 VUOTTA TÄYTTÄNEESTÄ**

TEEMA 1: VÄLITÄMME IKÄÄNTYNEISTÄ JA OSALLIS- TAMME HEITÄ

IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINTI OULUSSA

Ikääntyneiden koettu hyvinvointi Oulussa

88 % Kokee itsensä onnelliseksi. Onnelliseksi itsensä kokevien osuus on noussut vuodesta 2011.

81 % Kokee olevansa hyvässä kunnossa ikäisekseen

77 % Kokee hoitavansa terveyttään riittävästi

20 % Tuntee olonsa yksinäiseksi

Onnellisuutta, kolme eniten tuovaa asiaa: Lapset/lastenlapset, parisuhde ja ystävyysuhteet

Huolia ja murheita, kolme useimmin mainittua tekijää: Oma terveys, ikääntyminen ja julkisten palveluiden tulo-
vaisuus. [15]

Elintavat ja osallistuminen

Yli 75-vuotiaista oululaisista

- 25,9 % osallistuu aktiivisesti esim. järjestötoimintaan
- 1,1 % käyttää kulttuuripalveluita 1-3 kertaa kuukaudessa
- 35,9 % ei harrastanut liikuntaa vapaa-ajallaan
- 1,1 % tupakoi päivittäin
- 6,8 % käyttää alkoholia liikaa [18]

Toimintakyky

Yli 75-vuotiaista oululaisista

- 28,5 % oli suuria vaikeuksia 500 metrin kävelemisessä
- 29,6 % koki suuria vaikeuksia arkiaskareista selviytymisessä
- 16 % koki vähintään suuria vaikeuksia itsestä huolehtimisessa. [18]

Taloudellinen toimeentulo

1821 e oli keskimääräinen kokonaiseläke kuukaudessa vuonna 2018 [16]. Tulotaso on noussut vuosi vuodelta.

1,7 % oululaisista 65 vuotta täyttäneistä sai täyttä kansaneläkettä vuonna 2019. [17].

Oululaisista eläkkeensaajista **7,2 %** sai eläkkeensaajan asumistukea vuonna 2019 [17].

Toimeentulotukea sai vuonna 2018 **1,4 %** 65 vuotta täyttäneistä [17].

Sairastavuus

Oulussa sairastavuus on korkeaa, sillä Oulun ikävakioitu sairastavuusindeksi oli vuonna 2018 **107,8** ja kansantauti-
indeksi **126,6**. Koko maan arvo on 100. [16]

65 vuotta täyttäneistä erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja Oulussa vuonna 2019 oli.

- Astma 11,8 % (koko Suomi 9,3 %)
- Diabetes 16,7 % (koko Suomi 17,3 %)
- Sepelvaltimotauti 15,4 % (koko Suomi 11,6%)
- Verenpainetauti 30,1 % (koko Suomi 23,9 %) [17]

Masennuslääkkeisiin korvausta Oulussa sai vuonna 2019 65 vuotta täyttäneistä 13,1 %. (Koko maa 12,3 %) [17]

Muisti: 75 vuotta täyttäneistä oululaisista 16,2 % koki vuonna 2014 muistinsa huonoksi. (koko maa vuonna 2014 11,3 %) [16]

KOHTI TOIMENPITEITÄ

Arvokkaaseen ja hyvinvoivaan vanhuuteen kuuluu, että ikääntyneistä välitetään, heistä huolehditaan ja heitä arvostetaan. Ikääntyneitä ei myöskään saisi nähdä menoeränä. Näin kuvaavat oululaiset hyvinvointia ja arvokasta vanhuutta kuntalaisten kuulemisissa.

Kaupunki edistää naapurista ja lähimmaisista välittämistä sekä yhteisöllisyyttä, jotka luovat myös turvallisuutta. Ikääntyneiden yksinäisyys on haaste. Ikääntyvien hyvinvointikyselyssä 2016 todettiin, että 20 % kyseeseen vastanneista oululaisista tuntee olonsa yksinäiseksi [15]. Yksinäisyyden ehkäisemiseen tarvitaan kaikkia. Siihen pelkät kaupungin palvelut eivät pysty vastaamaan. **Kokoontumis- ja kohtaamispaikat** vähentävät omalta osaltaan yksinäisyyttä ja mahdollistavat yhteisöllisyyttä. Näitä tarvitaan tulevaisuudessa lisää. Tämä on myös Valovoimainen Oulu -kaupunkistrategian mukaista, sillä strategian yksi painopisteistä on kohtaamisen ja yhteisöllisen toiminnan mahdollistaminen. Kokoontumis- ja kohtaamispaikkoja voidaan toteuttaa esimerkiksi ikäihmisten olohuonetoiminnan kautta, asukastupia kehittämällä sekä järjestöjen tai kyläyhdistysten toimesta. Kuntalaisten kuulemisissa yhteisöalat ja erityisesti Aleksinkulma koettiin hyväksi. Kohtaamispaikat tuodaan esille myös laatusuosituksissa 2020-2023 [5].

Työryhmä on keskustellut arvoista ja ehdottaa toimenpiteenä, että Oulussa ja kaupungin eri palveluissa osallistutaan vahvemmin valtakunnalliseen **Välittämisen päivään**. Lisäksi valtakunnallisen vanhustenviikon tulee jatkossakin toteutua Oulussa. Välittämisen päivän järjestelyistä ja koordinoinnista vastuun voi ottaa vanhusneuvosto, jolla on yhteyksiä jäseniensä kautta moniin eri järjestöihin. Esimerkiksi välittämisen päivä voi näkyä sivistys- ja kulttuuripalveluissa siten, että ikääntyneet ja päiväkodin lapset kohtaavat. Tarkoituksena on tuoda esille ikääntyneitä arvostavasti ja herättää huomaamaan ikääntynyt ja huolehtimaan hänestä.

Valtakunnalliset laatusuositukset 2020-2023 korostavat yhtenä asiana **vapaaehtoistyötä**. Ikääntyneet yli 65-vuotiaat ovat aktiivisin ikäryhmä järjestöjen vapaaehtoistoiminnassa. Toisaalta ikääntyneiden toiminnassa tarvitaan vapaaehtoisia. [5] Vapaaehtoistyö on siis ikääntyvälle mahdollisuus osallistua, mutta samalla moni ikääntynyt ja ikääntyneiden toiminta tarvitsee vapaaehtoisia. Vapaaehtoistyötä tulee kehittää ja mahdollistaa. Sen avulla voidaan lisätä hyvinvointia, vähentää ikääntyneiden yksinäisyyttä, osallistua ja luoda kunnioittavampaa asennetta ikääntyneitä kohtaan. Vapaaehtoisten ja järjestötoiminnan avulla voidaan mahdollistaa myös ikääntyneiden liikkuminen ja asioiminen. Vapaaehtoisen saaminen tueksi esimerkiksi asiointiin tulee tehdä helpoksi sitä tarvitsevalle. Järjestöt ja seurakunnat ovat tärkeitä toimijoita vapaaehtoistoiminnassa. Laatusuositukset kiinnittävätkin huomiota yhteistyöhön tässä kunnan ja muiden toimijoiden välillä. [5] Kaupungin toiminnossa voitaisiin vahvemmin hyödyntää **koulu- ja oppilaitosyhteistyötä** sen eri muodoissa esimerkiksi TET-jaksojen, harjoittelujen, toiminnallisten opinnäytetöiden ja opiskelijoiden projektien ja tempauksien kautta.

Digitaalisuus ja teknologinen kehitys ovat osa tulevaisuutta. Digitalisaatiota hyödyntämällä voidaan ja myös tulee edistää ihmisten hyvinvointia. Teknologian avulla voidaan esimerkiksi edistää kotona viihtymistä ja pärjäämistä sekä auttaa osittain myös yksinäisyyden vähentämiseen. Teknologia mahdollistaa

KAUPUNKI EDISTÄÄ NAAPURISTA JA LÄHIMMÄISISTÄ VÄLITTÄ- MISTÄ SEKÄ YHTEISÖLLISYYTTÄ

esimerkiksi **yhteydenpidon** läheisiin ja ammattilaisiin ja tätä voivat hyödyntää niin vireä eläkeläinen, kotihoidon asiakas kuin palvelutalon asukas. Internetissä on myös erilaisia palveluja, joiden kautta voi osallistua esimerkiksi jumppaan, saada opastusta terveellisiin elintapoihin tai katsoa ohjelmia. Tietoa näistä mahdollisuuksista tulee koota yhteen ja niistä tulisi viestiä ikääntyneille. Sisältöjä voidaan tuottaa myös itse. Tiedot näistä eri mahdollisuuksista tulee koota helppokäyttöiseen palveluun ja helppokäyttöisyys tulee varmistaa esimerkiksi kokemusasiantuntijoita käyttäen.

Kuntalaisten kuulemisissa on tuotu esille huolta siitä, etteivät kaikki ikääntyneet pysty käyttämään tietokonetta. Sähköisten palveluiden käyttö voi tuoda mukanaan myös digitaalista ja sosiaalista syrjäytymistä. Ikääntyneet on yksi ryhmä, jolla tähän syrjäytymiseen on riski. Digitaaliset palvelut vaativat käyttäjiltä aktiivisempaa roolia, osaamista ja itseohjautuvuutta. [19] Vuonna 2017 tilastokeskuksen mukaan 65-74-vuotiaista internetiä käytti 75 % ja 75-89-vuotiaista 37 % [20]. Kaikki tämä nostaa esille **avun ja ohjauksen tarpeen**. Järjestöt ovat tärkeitä ikääntyneiden digituen toteuttajia. Tulevaisuudessa heidän rooliaan tässä tulee vahvistaa ja digitukitoimintaa koordinoida. Kaupunki voi tukea digitukea toteuttavia järjestöjä avustusten kautta lisäämällä **avustusriteereihin** digituen tarjoaminen. Järjestötoiminnan kautta mahdollistetaan myös digitaaliset vertaisverkostot esimerkiksi ikäihmisten keskusteluryhmät tai omaishoitajille suunnatut ryhmät.

Osaamisen lisäksi tarvitaan myös sopivia laitteita. Kaikilla ikääntyneillä ei ole mahdollisuutta hankkia tarvittavia laitteita esimerkiksi pienen tulotason vuoksi. Kotona asumista tukevien digitaalisten laitteiden saatavuutta tulee kartoittaa sekä selvittää ikääntyneiden laitetarpeita ja pitkäaikaisia **lainausmahdollisuuksia**. Lisäksi tulee selvittää kaupungin mahdollisuus tarjota laitteita henkilöille, joilta se puuttuu ja selvittää voiko näitä laitteita verrata muihin apuvälineisiin. Osa ikääntyneistä ei pysty käyttämään esimerkiksi tavallisia tietokoneita tai puhelimia. Tästä syystä tulee kartoittaa erityisvaatimukset täyttävät laitteet.

Digitalisaatio ja teknologian hyödyntäminen aiheuttaa monia huolia ja ennakkoluuloja. Kokonaisuuteen sisältyy myös tietoturvaan liittyvät asiat. Viestinnän avulla voidaan kertoa muiden ikääntyneiden positiivista kokemuksesta ja vahvistaa digimyrönteisyyttä. Kaupungin viestintä voi olla tukena vahvistamassa **digimyrönteisyyttä** ikääntyneille ja jakaa tietoa tietoturvaan liittyvissä asioissa.

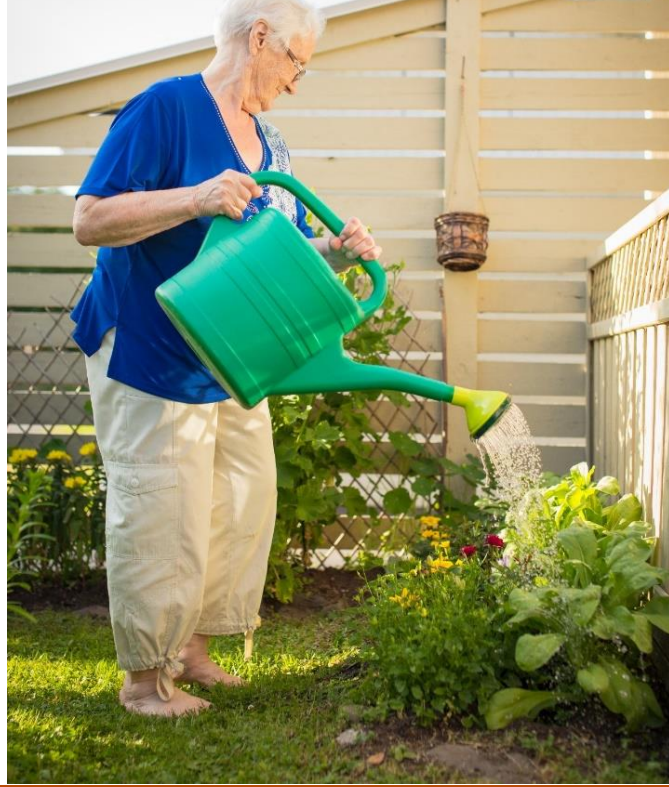
Ikääntyneiden taloudellisesta tilanteesta on keskusteltu työryhmässä. Kuntalaisten kuulemisissa oululaiset toivovat kohtuullisia hintoja ja toteavat maksujen korotuksen olevan ikääntyneillä pois muusta. Vanhusköyhyys on valtakunnallinen ja rakenteellinen ongelma. Kaupunkitasolla vanhusköyhyyteen voidaan vaikuttaa esimerkiksi sen kautta, että ikääntyneiden kohtaamisissa selvitetään taloudellinen kokonaistilanne. Yhteistyötä voidaan tehdä seurakunnan diakonityön kanssa sekä Kelan ja sosiaalipalveluiden välillä. **Vanhusköyhyyden** ehkäisyä tulee vahvistaa. Työhaluisille ja työkuntoisille ikääntyneille tulee tarjota myös mahdollisuuksia työskennellä. Tämän edistämiseksi on etsittävä yritys- ja järjestöyhteistyön kautta ikääntyneiden työllistämiseen erikoistuneita toimijoita.

Vanhusneuvosto edistää arvokasta, turvallista ja hyvinvoivaa vanhuutta. Vanhusneuvoston kautta voidaan vaikuttaa ikääntyneille tärkeisiin asioihin. Vanhusneuvosto ei kuitenkaan ole kovin tunnettu, mikä on tullut esille arvoseminaarissa ja työryhmän työskentelyssä. Ikääntyneiden tulee päästä mukaan päätöksentekoon jo suunnitteluvaiheessa sekä saada palautetta tehdyistä asioista ja aloitteista. Vanhusneuvoston tunnetuksi tekeminen on tärkeää. Tätä tehdään esimerkiksi vanhusneuvoston vierailujen kautta ja tapahtumiin osallistumalla.

Ikävoimainen Oulu -ohjelmaa tehdessä on huomattu, että osa oululaisten ikääntyneiden hyvinvointia kuvaavista tiedoista on melko vanhoja. Jotta ikääntyneet voidaan huomioida paremmin, tulee heidän hyvinvoinnistaan olla ajantasaista tietoa. Jatkossa on tärkeä tehdä ikääntyneiden hyvinvoinnista kyselyitä useammin ja huolehtia, että kyselyt kattavat hyvinvoinnin laaja-alaisesti. Kyselyn kautta voidaan seurata myös Ikävoimainen Oulu -ohjelman toteutumista ja vaikutuksia.

TOIMENPITEET TEEMALLE: VÄLITÄMME IKÄÄNTYNEISTÄ JA OSALLISTAMME HEITÄ

1. Kehitämme matalan kynnyksen toimintaa ja kokoontumispaikkoja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa eri puolille kaupunkia.
2. Osallistumme Oulussa vanhustenviikolle ja välittämisen päivään.
3. Kehitämme vapaaehtoistyötä ikääntyneiden hyvinvoinnin tueksi ja tarjoamme yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisena.
4. Teemme yhteistyötä oppilaitosten kanssa nykyistä enemmän.
5. Kokoamme yhteen ikääntyneille sopivia, valmiina internetissä olevia sähköisiä sisältöjä (esim. Yle Areena ja kotijummat) ja tuotamme näitä myös itse.
6. Mahdollistamme yhteydenpitoa sähköisesti ikääntyneen, omaisten ja ammattilaisten välillä. Kannustamme järjestöjä toteuttamaan digitaalisia vertaisryhmiä.
7. Koordinoimme järjestöjen toteuttamaa digitukitoimintaan ja kannustamme järjestöjä toteuttamaan sitä esimerkiksi avustuskriteereitä muuttamalla.
8. Selvitämme ikääntyneiden digitaalisten laitteiden tarpeita ja niiden pitkäaikaisia lainausmahdollisuuksia. Selvitämme kaupungin mahdollisuuden tarjota digitaalisia laitteita sitä tarvitseville.
9. Vahvistamme digimyrönteisyyttä ja viestimme digitalisaation mahdollisuuksista vertaisiesimerkkejä hyödyntäen. Viestimme tietoturvaan liittyvistä tekijöistä.
10. Ehkäisemme vanhuusköyhyyttä tekemällä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä vahventamalla ikäihmisten tukea myös talouden osalta. Etsimme aktiivisesti yritys- ja järjestöyhteistyön kautta ikääntyneiden työllistämiseen erikoistuneita toimijoita, joiden kautta työhaluiset ja työkuntoiset ikääntyvät voivat työllistyä omista lähtökohdista lähtien esimerkiksi osa-aikatyöhön.
11. Teemme vanhusneuvoston toimintaa tunnetuksi esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa ja vierailujen kautta.
12. Seuraamme ikääntyneiden hyvinvointia neljän vuoden välein kyselyillä.

TEEMA 2: KOTI JA YMPÄRISTÖ SOPIVAT IKÄÄNTYNEILLE

NÄIN IKÄÄNTYNEET ASUVAT OULUSSA

Kotona. Oululaisista 75-vuotta täyttäneistä 91,4 % asui vuonna 2018 kotona [17].

Kerrostalossa. Vuonna 2018 Yli 65-vuotiaista 48 % asui kerrostalossa, 35 % omakotitalossa ja 16 % rivitalossa [13]. Ikääntyneistä 7 % asui hissittömissä kerrostaloissa vuonna 2014 [21].

Vuonna 2014 ikääntyneet asuivat yleisimmin **1970- ja 2000-lukujen rakennuksissa** [21]

Omistusasunnoissa. Vuonna 2014 omistusasunnoissa asui 65–74-vuotiaista 66 %, 75–84-vuotiaista 70 % ja yli 85-vuotiaista 65 %. [21]

Yli 75 vuotta täyttäneistä 46 % **asui yksin** vuonna 2018. [17] Naisista yksin asui 58,5 % ja miehistä 28,6 %.

Taajamissa ja keskustassa. Suurin osa oululaisista ikääntyneistä asui vuonna 2018 taajamissa ja mitä iäkkäämmästä ikäryhmästä oli kyse, sitä suurempi osuus taajamissa asui (65–74 -vuotiaista 95,5 %, 75–84-vuotiaista 96,4 % ja yli 85-vuotiaista 96,9 %). [13]

Määrällisesti eniten 75 vuotta täyttäneitä asuu Keskustan, Tuiran ja Höyhtyän suuralueilla. Yli-lin suuralueella 75 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä on suurin.

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeitä tarkasteltaessa ikääntyneiden osuus on Oulussa suurin **joukkoliikenne- ja autovyöhykkeellä**. [21]

Yleisesti ikääntyessä muuttoalttius vähenee, joten ikääntyneet asuvat **tutussa asuinympäristössä ja asunnossa**. Oulussa ikääntyneet muuttavat lyhyitä matkoja kunnan sisällä, ja muuttomatka on pääasiassa alle 20 kilometriä. Oululaiset ikääntyneet muuttavat keskusta-alueelle ja intensiiviselle joukkoliikennevyöhykkeelle. Lisäksi muutetaan pientaloista kerrostaloihin tai kerrostaloista kerrostaloihin. Tulevaisuudessa ikääntyneiden määrän enustetaan kasvavan autovyöhykkeellä ja tehottomalla joukkoliikennevyöhykkeellä. [21]

Lähellä päivittäistavarakauppaa. Vuonna 2014 oululaisista 65–74-vuotiaista 84 %, 75–84-vuotiaista 87 % ja yli 85-vuotiaista 90 % asuu alle kilometrin päässä kaupasta. Muut palvelut (esimerkiksi terveyskeskus, apteekki ja kirjasto) ovat selvästi lähikauppaa huonommin tavoitettavissa. [21]

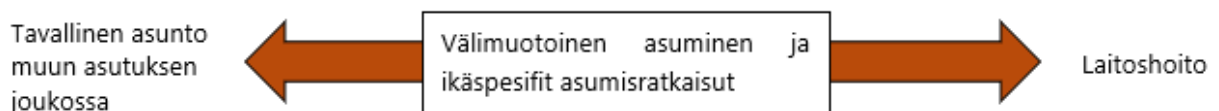
KOHTI TOIMENPITEITÄ

Ikääntymisen myötä yksin asuminen ja kerrostalossa asuminen yleistyvät. **Oulun kaupungin maankäytön toteuttamisohjelmassa** 2020-2024 on huomioitu ikäihmisten määrän ja osuuden kasvu. Tavoitteena on, että eri asuntoalueilla on monipuolinen ikärakenne sekä erityyppisiä, -kokoisia ja -hintaisia vuokra- ja omistusasumisen mahdollisuuksia. [22] Arvoseminaarissa 9.9.2019 toivottiin kaikille ikääntyneille turvallista asumista. Kuntalaisten kuulemisissa on tuotu esille asumisen merkitystä hyvinvoinnille ja sitä, että saatavilla tulisi olla halpoja seniori- ja vuokra-asuntoja. Arvokkaaseen ja hyvinvointiaan vanhuuteen kuntalaisten mukaan kuuluu muun muassa kotona asuminen, turvallisuus, esteettömyys, rauhallisuus, edullisuus ja luonnonläheisyys. Ikääntyneille tulee olla tarjolla erilaisia asumisen mahdollisuuksia, joista jaetaan tietoa saavutettavassa muodossa.

Ikäihmisten asuminen Oulussa perustuu **”aging in place”** -ajatteluun. Tämän mukaan ikäihmisellä on mahdollisuus jatkaa asumista tutussa asuin- ja elinympäristössä huolimatta iän tuomista toimintakyvyn muutoksista ja niitä seuraavista lisääntyvistä avun ja palvelujen tarpeista [23]. Muuntojoustavat asunnot ja rakennukset tulevat osaltaan mahdollistamaan tätä tulevaisuudessa entistä enemmän. Rakennustuotannossa tulee ottaa huomioon ikääntyneiden kotiseutu-uskollisuus ja vähentynyt muuttoalttius. Esimerkiksi Haukiputaalla asuva ikääntynyt haluaa muuttaessaan todennäköisesti muuttaa Haukiputaan keskustaan. Lausuntokierroksella nostettiin esille alueellisen tasa-arvon huomioon ottaminen esimerkiksi asuinalueiden kehittämisessä koko Oulun alueella.

Kuntalaisten kuulemisissa nousivat esille lähipalveluiden merkitys sekä palveluiden saatavuus myös Oulun keskustan ulkopuolella. Kaupan tulee olla lähellä ja kotiin tuotavien palveluiden riittäviä. **Kotiin tarjottaville palveluille** luodaan edellytyksiä niiden sijoittumiselle asuinalueisiin. Kesäkuussa 2020 voimaan astuneessa tieliikennelaissa (L 10.8.2018/729) on määritelty, että kunta voi myöntää kotihoiton pysäköintitunnuksen asiakkaan kotona suoritettavaan esimerkiksi kotisairaanhoidon tehtävään [24]. Oulussa tahdotaan mahdollistaa tämä. Pysäköintitunnus helpottaa kotihoidon työtä, kun esimerkiksi parkkipaikan etsimiseen käytettävä aika vähenee.

Asuntopoliittisten linjausten mukaisesti ympärivuorokautista turvaa ja palvelua sisältävän asumisen painopistettä siirretään tehostetusta palveluasumisesta yhteisölliseen asumiseen, palvelutaloissa toteutettavaan välimuotoiseen asumiseen sekä perhehoitoon. [23] **Välimuotoisen asumisen** kehittäminen on tärkeää. Välimuotoisella asumisella (kuvio 4) tarkoitetaan ikääntyneille tarkoitettuja asumisratkaisuja, joissa asuminen ja palvelut ovat erillisinä, mutta lähellä toisiaan. Asunto voi olla omistus- tai vuokra-asunto ja ikääntynyt määrittää itse sen, mitä palveluita hän haluaa. Tällaisia asumisratkaisuja ovat esimerkiksi yhteisölliset asumisratkaisut ja senioriasunnot. [25]

Kuvio 4: Välimuotoinen asuminen [soveltaen 25]

Arvoseminaarissa korostui yhteisöasuminen ja siihen liittyen eri sukupolvien asuminen lähellä toisiaan, yhteistoiminta ja virikkeellisyys. Sukupolvien vuorovaikutuksen ja jatkuvuuden turvaaminen on myös yksi **sosiaalisesti kestävä kaupunki** periaatteista. Muita periaatteita ovat esimerkiksi osallisuuden ja demokratian vahvistuminen, kuntalaisen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä heikoimmista huolenpittäminen. Näiden periaatteiden mukaan kehitetään myös Oulun kaupunkia.

Teknologia ja **digitalisaatio** vaikuttavat asumiseen ja elinympäristöömme. Asuinrakentamisessa edistetään asumista helpottavien tietoteknisten ratkaisujen käyttöönottoa. Digitaalinen opastusjärjestelmä on yksi digitalisaation mukana tuoma mahdollisuus. Esimerkiksi OYS:ssä on käytössä järjestelmä, josta voi katsoa reitin tiettyyn paikkaan [26]. Oulun yliopistolla käytössä olevassa järjestelmässä on myös sisäpaikannus [27]. Toimenpiteenä ehdotetaan aloitteen tekemistä siitä, että ikääntyneille keskeinen asiointipiste varustetaan digitaalisella opasteratkaisulla. Tällainen asiointipiste voi olla esimerkiksi kauppakeskus tai hyvinvointikeskus.

Ikääntymiseen tulee varautua ajoissa ja vain osa ikääntyneistä pääsee asumaan välimuotoiseen asumiseen kuten sukupolvikortteihin. Tästä syystä huomiota pitää kiinnittää myös **olemassa olevaan asuntokantaan**.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) on valtiollinen toimija, joka myöntää korjausavustuksia esimerkiksi iäkkään asunnon korjaamiseen ja hissien rakentamiseen. Oulun kaupunki rahoittaa hissien rakentamista yhdessä ARA:n avustuksen kanssa. Oulun kaupungilla tulee olla jatkossakin tarjolla tukea taloyhtiöiden hissihankkeisiin sekä asuntojen korjausneuvontaa. **Kaupungin oma korjausinsinööri** on tärkeä henkilö ikääntyneiden asuntokorjausten ohjauksessa. Vanhusneuvosto esittää lausunnossaan kokonaisvaltaisia paketteja, jotka helpottaisivat muutostöitä. Kokonaisvaltaiset paketit voisivat pitää sisällään palvelutarpeen kartoituksen, suunnittelun, kilpailutukset, lupien hakemisen ja muutostöiden toteutuksen. Myös taloyhtiöt voisivat pyytää tarjouksia muutostöistä, jotka tehdään kaikkiin asuntoihin. Kaikkiin vanhoihin kerrostaloihin ei kuitenkaan ole mahdollista saada hissiä, joten tämä seikka tulisi tällaisissa taloissa asuvien tiedostaa ajoissa. Jokaisen yksilön tulee varautua ikääntymiseen ajoissa. **Ennalta varautumista** ovat myös esteettömyyden arviointi kodissa, sen lähiympäristössä sekä kotona tehtävät mahdolliset muutostyöt.

Kaupunki edistää **esteettömyyttä** laaja-alaisesti niin kodeissa kuin elinympäristössäkään. Kaupunki valmistelee tontinluovutuksen ja maankäytön sekä muun sopimusohjauksen linjauksia, jotka mahdollistavat nykyistä korkeatasoisempaa esteettömyyttä asuinkiinteistöjen uudisrakentamisessa. Rakennusvalvonnassa on käyty keskustelua kriteerien tiukentamisesta esteettömyyden osalta. Oulun kaupungilla on tehty satunnaisia esteettömyyskartoituksia julkisiin rakennuksiin. Näitä kartoituksia tulisi tehdä hankeselvityksessä oleviin kaupungin rakennuksiin ja tehdä niiden pohjalta parannuksia. Esteettömyyskartoitukset tulee aloittaa asuinalueilla, joissa ikääntyneitä asuu paljon. Asuinalueet, joilla aloitetaan alueuudistus ovat hyviä esteettömyyskartoitusten kohteita. Kartoitusten avulla tällaisille asuinalueille tulee suunnitella esteettömiä reittejä välttämättömiin palveluihin kuten kauppaan.

Esteettömyyden osalta elinympäristössä on Oulussa kehitettävää. Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut laati esteettömyyteen liittyvän ohjeistuksen organisaatioonsa. Kuntalaisten kuulemissa tuotiin esille katukiveyksien reunojen viistäminen, teiden kunnossapito ja aurausten ongelmat. Esimerkiksi teiden risteämaalueille jää lumipalteleita, jotka estävät ihmisten liikkumista. Lumiauroissa tulisi olla sivussa lippa,

IKÄÄNTYMISEEN TULEE VARAUTUA AJOISSA

joka estää lumen jäämisen tielle. Lausuntokierroksen keskusteluissa sekä vanhus- että vammaisneuvosto pitivät tätä tärkeänä. Teiden kunnossapito on yksi osa-alue elinympäristön turvallisuudesta. Tulevaisuudessa teiden kunnossapidossa voitaisiin vahvemmin hyödyntää täsmällistä dataa. Teiden kunnossapitoon liittyviä luokituksia tulee tarkistaa alueilla, joissa ikääntyneet liikkuvat paljon. Elinympäristön turvallisuuteen liittyvät myös esimerkiksi valaistus ja yleinen turvallisuuden kokemus.

TOIMENPITEET TEEMALLE: KOTI JA YMPÄRISTÖ SOPIVAT IKÄÄNTYNEILLE

1. Kehitämme ikääntyneille sopivia asumisratkaisuja ja välimuotoista asumista asuntopoliittisten linjausten mukaan. Edistämme sukupolvi- ja lähimmäiskortteleiden syntymistä kaavoituksen, maankäytön sopimusten ja tontinluovutuksen keinoin. Tarjoamme monipuolisia ja kohtuuhintaisia asumisen mahdollisuuksia eri puolilla Oulua.
2. Edistämme asumista helpottavia tietoteknisiä ratkaisuja asuinrakentamisessa. Teemme aloitteen digitaalisen opasteratkaisun rakentamisesta ikääntyneille keskeiseen asiointipisteeseen.
3. Kannustamme ennalta varautumaan ikääntymiseen sekä arvioimaan oman kodin muutostarpeita ja lähiympäristön esteettömyyttä. Tiedotamme saatavilla olevista avustuksista asuntojen muutostöihin ja esteettömyyden parantamiseen sekä annamme korjausneuvontaa. Tarjoamme taloudellista tukea taloyhtiöiden hissihankkeisiin.
4. Edistämme ympäristön esteettömyyttä kokonaisvaltaisesti. Edellytämme esteettömyyttä jo suunnittelun alkuvaiheessa, muun muassa hanke- ja urakasopimuksissa sekä hankinnoissa. Teemme esteettömyyskartoituksia hankeselvityksessä oleviin kaupungin rakennuksiin. Aloitamme esteettömyyskartoituksia asuinalueilla, joissa asuu paljon ikääntyneitä. Kartoitusten pohjalta teemme parannuksia.
5. Edistämme esteettömyyttä huomioimalla sen katujen ja yleisten alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Hyödynnämme täsmällistä tietoa teiden kunnossapidossa ja huolehdimme riittävästä hiekotuksesta, valaistuksesta ja lumen aurauksesta.
6. Tarjoamme maksuttomat pysäköintiluvat kaikille kotihoitajille. Luomme edellytyksiä kotiin tarjottavien palvelujen tukikohtien sijoittamiselle asuinalueisiin.

TEEMA 3: KODISTA LÄHDETÄÄN LIIKKEELLE

HARRASTUSMAHDOLLISUUDET JA OSALLISUUS OULUSSA

Oulun kaupungin tarjoamia harrastusmahdollisuuksia ovat seniorikortti, kunnonlähde, ikääntyneiden liikuntaryhmät, maksuttomat liikuntavuorot, kokoontumistilat ja kulttuurilaitosten toiminta. Oulun kaupungilla on kuntalain edellyttämä vanhusneuvosto [28]. Alla on kuvattuna näiden toimintojen sisältö. (Kuvio 5)

Seniorikortti

Yli 65-vuotiaat voivat itse-
näisesti kuntoilla ja pääse-
vät ilmaiseksi kuntosalin
seniorivuoroille, uimaan ja
vesivoimisteluihin. Etu on
käytössä pääosin maanan-
taista-perjantaihin klo 16
saakka.

Kunnonlähde

Yli 65-vuotiaat voivat osal-
listua vertaisohjaajien oh-
jaamiin maksuttomiin lii-
kunta- ja toimintaryhmiin.
Ryhmien toimintaa voivat
olla esimerkiksi pallopelit,
keilaus, jumppa, yhteislau-
lut ja kuvataide.

Liikuntaryhmät ikäänty-
neille eri puolilla Oulua.

Maksuttomat liikunta- vuorot

Yli 65-vuotiaiden ryhmille
liikuntatilojen käyttö on
maksutonta arkisin klo 7-
15.

Kulttuurilaitosten ikäihmisten toiminta

Esimerkiksi Luupin Seniori-
klubi

Kokoontumistilat

Aleksinkulman ja Honka-
pirtin käyttö on maksu-
tonta eläkejärjestöille.

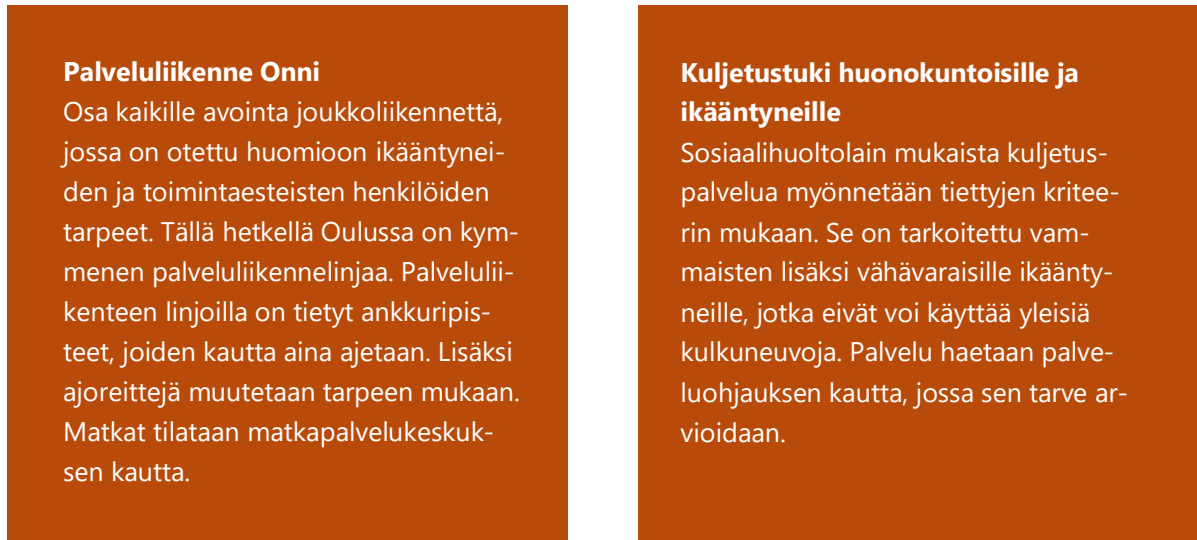
Vanhusneuvosto

Kaupunginhallituksen aset-
tama, lakisääteinen toimie-
lin, joka edistää arvokasta,
turvallista ja hyvinvoivaa
vanhuutta.

Kuvio 5. Harrastusmahdollisuudet ja osallisuus Oulussa

LIKKUMISEN PALVELUT IKÄÄNTYNEILLE

Oulun kaupungissa ikääntyneiden liikkumista tukevia palveluita ovat palveluliikenne Onni ja kuljetustuki. Alla on kuvattuna palveluiden sisältö (kuvio 6)

Palveluliikenne Onni

Osa kaikille avointa joukkoliikennettä, jossa on otettu huomioon ikääntyneiden ja toimintaesteisten henkilöiden tarpeet. Tällä hetkellä Oulussa on kymmenen palveluliikennelinjaa. Palveluliikenteen linjoilla on tietyt ankkuripisteet, joiden kautta aina ajetaan. Lisäksi ajoreittejä muutetaan tarpeen mukaan. Matkat tilataan matkapalvelukeskuksen kautta.

Kuljetustuki huonokuntoisille ja ikääntyneille

Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua myönnetään tiettyjen kriteerien mukaan. Se on tarkoitettu vammaisten lisäksi vähävaraisille ikääntyneille, jotka eivät voi käyttää yleisiä kulkuneuvoja. Palvelu haetaan palveluohjauksen kautta, jossa sen tarve arvioidaan.

Kuvio 6. Liikkumisen palvelut ikääntyneille

KOHTI TOIMENPITEITÄ

”Niin kauan, kun ikäihminen liikkuu, on asiat hyvin” kuvastaa työryhmän näkemystä siitä, että ikäihmisten hyvinvointia tukee kodista liikkeelle lähteminen. Esimerkiksi teatteriin lähteminen tarjoaa parhaillaan kulttuurisen elämyksen lisäksi myös sosiaalisia kohtaamisia ja arki liikuntaa. Kodista liikkeelle lähtemiseen tarvitaan liikkumisen helpottamista sekä toimintaa ja paikkoja, johon mennä. Palveluiden hinnan tulee olla ikääntyneiden tuloalaselle sopivaa. Myös vapaaehtoisia tai tukihenkilöitä saatetaan tarvita tueksi.

Oulun kaupungilla panostetaan joukkoliikenteen kehittämiseen. Joukkoliikenteen asiakastytyväisyyskyselyissä Oulun joukkoliikenne saa hyvää palautetta. Onni palveluliikenne on kohdistettu erityisesti ikääntyneille ja huonosti liikkuville matkustajille. Vuosittain Onni palveluliikenteessä tehdään noin 50 000 matkaa. Palveluliikennettä liikennöidään kanta-Oulun, Oulunsalon ja Haukiputaan alueella kahdeksalla autolla, jonka lisäksi liikennöintiä on Kiimingissä, Ylikiimingissä ja Yli-lissä kahdella autolla. Liikennöintiä on arkipäivisin. **Palveluliikenne Onnin** osalta haasteena ovat Kiimingin, Ylikiimingin ja Yli-lin alueet. Kuntalaisten kuulemisissa ja työryhmässä on tuotu esille, että palveluliikenteellä toivottaisiin mahdollisuutta matkustaa iltaisin ja viikonloppuisin. Lisäksi toivotaan joukkoliikenteen ja poikittaisliikenteen kehittämistä, lippujen alennusten aikarajoitteista luopumista ja rollaattorin kanssa kulkevien

**”NIIN KAUAN, KUN
IKÄIHMINEN LIIKKUU, ON
ASIAT HYVIN”**

matkustamista ilmaiseksi ajankohdasta riippumatta. Palveluliikennettä on tarkoitus laajentaa iltoihin ja lauantaille.

Riittävä toimintakyky on edellytys sille, että toimintaan voi osallistua itsenäisesti. Kuntalaisten kuulemisissa seniorikortti, liikuntapalvelut ja -mahdollisuudet sekä pyörätiet saavat kiitosta. Kuntalaiset toivovat ohjausta sekä enemmän liikuntamahdollisuuksia, -tapahtumia-, -tiloja ja vesijumppia. **Liikuntatilojen** riittävyys Ouluhallin remontin valmistuttua huolestuttaa kuntalaisia. Ikääntyneiden liikuntavuorojen riittävyys halutaan turvata myös tulevaisuudessa ja mahdollistaa kaupungin eri tilojen käyttö.

Kotoa liikkeelle lähtemistä tukisi, että kaupungilla olisi **esteettömiä reittejä** ja luontokohteita eri puolilla kaupunkia. Kaupungilla liikkua on tärkeää on, että ikääntyneet voivat välillä levähtää istumaan penkille. Tähän myös vanhusneuvosto on jo aiemmin ottanut kantaa.

Seniorikortti saa kuntalaisilta kiitosta ja sen yhteyteen toivotaan jatkossa myös kulttuuripalveluita. Taiteella on merkityksensä terveyden edistämiseen. Se voi esimerkiksi auttaa psyykkisten sairauksien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa sekä ehkäistä myös ikään liittyvää toimintakyvyn laskua. [29] Oulun kaupungin hyvinvoinnin edistämisen painopisteissä vuosille 2019-2021 on taide ja kulttuuri mukana [30]. Kulttuuriin halutaan panostaa. Kulttuurinen vanhustyö on taiteen, taidetoiminnan, luovuuden ja kulttuurin tuomista eri tavoin osaksi vanhustyötä ja sen kehittämistä. Kulttuurisessa vanhustyössä kulttuuria ja luovuutta arvostetaan ja tämä näkyy suunnittelussa, johtamisessa ja konkreettisesti arjessa. **Kulttuurin** osalta tarvitaan palveluiden kohdentamista ikäihmisille, lähellä olevia palveluita, ajankohdan huomioimista, kohtuuhintaisuutta ja ikäystävällisiä sisältöjä. Myös esteettömät toimintaympäristöt ovat edellytys ikäihmisten osallistumiselle.

Ikäihmisten kulttuuripalveluiden tuotantoon ja koordinointiin tarvitaan **vastuuhenkilö**, joka kehittää vapaaehtoistoimintaa ja kulttuurin sekä taiteen tuomista ikäihmisen asuinympäristön lähelle. Vapaaehtoistoimintaa voivat olla kulttuuriluotsina toimiminen ja esiintyminen esimerkiksi eri hoitolaitoksissa. Kulttuuriluotsi on vapaaehtoinen, joka vie ikäihmisen kulttuuri- tai urheilutapahtumaan tai luontoon toimien siinä tukena ja seurana. Koordinoiva vastuuhenkilö tiedottaa ja huolehtii myös esimerkiksi vastuasioista. Kulttuuriluotsi pääsee tapahtumaan ilmaiseksi ja hänen kanssaan saapuva ikääntynyt saa alennetun tai ilmaisen sisäänkäynnin. Sosiaali- ja terveystieteissä kulttuuritoiminnan valmiuksia kehitetään lisäämällä tietoa taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävästä asioista. Kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa hyödynnetään tässä. Eri hallinnonalojen avustuksia kohdennetaan ikääntyneiden kulttuuripalveluihin. On tärkeä myös huomioida, että ikääntyneet ovat keskeisessä roolissa kulttuuriperinnön säilymisen ja siirtymisen kannalta.

TOIMENPITEET TEEMALLE: KODISTA LÄHDETÄÄN LIIKKEELLE

1. Suunnittelemme ja tarkastelemme palveluliikennettä siten, että se vastaisi muuttunutta toimintaympäristöä. Pidennämme palveluliikenteen toiminta-aikoja arkisin ja suunnittelemme palveluliikennettä otettavaksi käyttöön lauantaisin tietyillä linjoilla. Pidennämme matkapalvelukeskuksen toiminta-aikoja arkisin ja harkitsemme lauantain osalta mahdollisuutta sisällyttää mukaan palveluliikenne
2. Mahdollistamme kaupungin eri tilojen käytön ikääntyneiden liikunta-, järjestö- ja muuhun toimintaan. Turvaamme ikääntyneiden liikuntavuorojen riittävyyden.
3. Kehitämme eri kaupunginosiin ja luontokohteisiin esteettömiä reittejä. Lisäämme levähdyspenkkejä kaupungin keskustassa ja puistoissa.
4. Laajennamme seniorikorttia siten, että sen yhteyteen liitetään myös kulttuuripalveluita.
5. Tuotamme ikäihmisille kohdennettuja kulttuuripalveluita. Järjestämme osallistavaa työpaja- ja esitystoimintaa palveluyksiköissä. Kehitämme kulttuurisuositustoimintaa ja otamme suosituksia käyttöön hyvinvointiarvioiden yhteydessä ja palveluohjauksessa.
6. Nimeämme ikäihmisten kulttuuripalveluiden tuotantoon ja koordinointiin vastuuhenkilön. Kehitämme ja organisoimme vapaaehtoistoimintaa mahdollistamaan ikääntyneiden osallistumisen kulttuuritapahtumiin ja -harrastuksiin.
7. Kohdennamme avustuspäärahoja sekä lahjoitusrahaston varoja ikäihmisen kulttuuritoimintaan
8. Kehitämme sosiaali- ja terveystalouksissa valmiuksia kulttuuritoimintaan lisäämällä henkilökunnan osaamista kulttuurisen vanhustyön toteuttamiseen.

TEEMA 4: EDISTÄMME TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

IKÄÄNTYNEILLE SUUNNATUT SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT OULUSSA

Ikääntyneille suunnattuja Oulun kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluita ovat ikäihmisten Aino-neuvonta, palveluohjaus, muistineuvonta, kotiin tuotavat palvelut, kuntouttava päivätoiminta, omaishoito, perhehoito, tehostettu palveluasuminen, laitoshoido ja veteraanien palvelut. Näiden palveluiden sisältö on kuvattu lyhyesti kuviossa 7. Näiden palveluiden lisäksi ikääntyneet käyttävät kaikille yhteisiä sosiaali- ja terveyspalveluita esimerkiksi hyvinvointikeskusten palveluita.

Kuvio 7: Ikääntyneille suunnatut sosiaali- ja terveyspalvelut Oulussa

KOHTI TOIMENPITEITÄ

Ikääntyneiden määrän kasvu nostaa esille erityisesti ennaltaehkäisyn tarpeen. Hyvinvointia ja terveyttä tulee edistää ja sairauksia sekä toimintakyvyn laskua ennaltaehkäistä. Digitaalisilla palveluilla ja ratkaisuilla voidaan edistää hyvinvointia ja vaikuttaa ennaltaehkäisevästi hyvinvointiin. Näin myös tulee olla. Digitaalisten ratkaisujen avulla voidaan esimerkiksi mahdollistaa kotona asuminen pidempään.

Digitaalisia palveluita kehitetään rohkeasti sekä täydentämään että osaksi myös ikääntyneiden palveluita. Ikääntyneiden palveluista merkittävä osa on sosiaali- ja terveyspalveluita. Sosiaali- ja terveyspalveluissa digitaalisina palveluina on käytössä esimerkiksi omahoito, omaolo ja sosiaalipalveluiden sähköiset palvelut. Digitaaliset palvelut tukevat Oulun kaupungin painopistettä kotona asumiseen ja kevyempiin palveluihin siirtymisessä. Palvelurakennetta muutetaan laitosvaltaisuudesta ja tehostetusta palveluasumisesta ennaltaehkäiseviin ja kotona asumista tukeviin palveluihin.

Oulun kaupunki kehittää digitaalisia palveluita ikääntyneille sopiviksi, huomioiden esteettömyys, saavutettavuus, käytettävyys ja ymmärrettävyys. Tämä koskee kaikkia käytössä olevia digitaalisia palveluita, eikä pelkästään niitä palveluita, joita sosiaali- ja terveyspalveluissa hyödynnetään. Pal-

veluita ja ratkaisuja kehittäessä ikääntyneiden tulee päästä mukaan kehittämään niitä itse jo aikaisessa vaiheessa. Asiakaspolkua tulee yksinkertaistaa, luoda yksinkertaisia ohjeita yhteistyössä järjestelmän-toimittajien kanssa sekä selvittää järjestelmän-toimittajilta mahdollisuuksia avustaviin tai neuvoviin käyttöliittymiin. Avustavat ja neuvovat käyttöliittymät auttavat esimerkiksi palvelussa eteenpäin. Ikääntyneille suositeltavat sähköiset palvelut tulee koota helppokäyttöiseksi kokonaisuudeksi ja niiden käyttämiseen tulee tarjota koulutusta. Yksilötason vaativiin digitaalisiin palveluihin, esimerkiksi terveydenhuollon digitaalisiin palveluihin, opastus tulee olla viranomaisten antamaa. Palveluissa tulee myös mahdollistaa vuorovaikutteisuutta ja puheentunnistuksella toimivia palveluita. Esimerkiksi OuluBot-chatpalvelua kehitettäessä tulee huomioida ikääntyneiden tarpeet.

Terveyspalveluiden kehittäminen ja hoitoon pääsyn ongelmat tuotiin esille kuntalaisten kuulemisissa. Tämä on otettu ohjelmassa huomioon. Teemassa 1 toimenpiteissä on mukana **matalan kynnyksen toiminnan** ja kohtaamispaikkojen kehittäminen. Jatkossa esimerkiksi näiden yhteyteen voi tulla myös matalan kynnyksen palveluita, joihin voi hakeutua terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Tällaisia kevyitä palveluita tulee tehdä yhteistyössä esimerkiksi järjestöjen ja kaupungin eri palveluiden kanssa. Palveluita voidaan toteuttaa monella eri tavalla esimerkiksi pop up -tyyppisesti tai yksittäisinä käynteinä osana ikäihmisten olohuone- tai asukastupatoimintaa. Esimerkiksi asukastuvalla voi tulla vierailemaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö tai vaikkapa järjestöistä mielenterveys- ja päihdealan ammattilainen. Tätä toimintaa tulee tehdä alueen asukkaiden tarpeista lähtien.

Kuntalaisten kuulemisissa toivottiin vanhusneuvolaa ja terveystarkastuksia. Vanhusneuvosto on tehnyt vanhusneuvolasta aloitteen jo vuonna 2013. Oulun kaupungin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin tekemä integraatioselvitys tuo esille, että 65–74-vuotiaiden kustannukset ovat suuria myös erikoissairaanhoidossa. Tässä iässä sairastutaan pitkäaikaissairauksiin. Oulussa sairastavuusindeksi on korkea

OULUN KAUPUNKI KEHITTÄÄ DIGITAALISIA PALVELUITA IKÄÄNTYNEILLE SOPIVIKSI

[16]. Toiveisiin ja tarpeeseen vastaamaan ehdotetaan **hyvinvointiarvioita**, jotka toteutetaan kohden-
netulle ikäryhmälle ensin sähköisenä hyvinvointikyselynä ja tämän jälkeen tarvittaessa ohjaamalla am-
matillaisen tapaamiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen vaatii myös yksilöiltä aktiivisuutta ja **vastuunottamista omasta
hyvinvoinnista**. Tähän halutaan antaa tukea sekä auttaa löytämään terveyttä ja myös mielen hyvin-
vointia kohentavia valintoja. Tätä tehdään esimerkiksi siten, että eläkkeelle jääville tarjotaan liikunta-
neuvontaa, asiakkaiden kohtaamisissa hyödynnetään ikäihmisten ehkäisevän päihdetyön ohjelmaa, ter-
veysliikunnan vaikutusten arvioinnin suunnitelmaa ja ikääntyvien ravitsemussuosituksia. Muistisairauk-
sien ennaltaehkäisy on tärkeää, sillä muistisairaudet yleistyvät väestön ikääntymisen myötä ja muistisai-
rauksia sairastavien määrän ennustetaan kasvavan [31]. Muistisairauksia ennaltaehkäistään esimerkiksi
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen luoman toimintamallin mukaisesti. Ennaltaehkäisevään työhön ja
ikäntyneitä tukemaan ja opastamaan tarvitaan myös järjestöjä.

Omaishoidon järjestäminen ja kehittäminen on nostettu vanhuspalvelulaissa yhdeksi asiaksi, johon
suunnitelman toimenpiteiden tulee keskittyä [4]. Omaishoitajien jaksamisen tukeminen on tärkeää ja
tästä syystä omaishoitajia ohjataan käyttämään vapaa-oikeutta ja osallistumaan heille suunnattuihin ter-
veystarkastuksiin. Oulun kaupunki tekee yhteistyötä Oulun seudun omaishoitajat ry:n kanssa esimer-
kiksi omaishoitajien valmennuksessa ja omaishoidon kehittämisessä omaisraatien ja omaishoidon yh-
teistyöfoorumien kautta.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa haasteena on työntekijöiden vaihtuvuus ja saatavuus. Kuntalaisen kuule-
misissa työntekijöiden vaihtuvuus **kotihoidossa** nousi esille ja muutoinkin kotihoidon lisäämistä ja ke-
hittämistä toivottiin. Kotihoidossa, tehostetussa palveluasumisessa ja laitoshoidossa huomioidaan asi-
akkaan kokemus hänen saamastaan palvelusta. Laadua seurataan sosiaali- ja terveyspalveluissa sään-
nöllisesti. **Laadun arviointia** tehdään esimerkiksi RAI-arviointien ja omavalvonnan avulla. Laadun var-
mistamiseen osallistuvat myös valvontaviranomaiset. Vuonna 2019 Oulussa lisättiin yksi valvontare-
surssi ikäihmisten palveluihin. **Riittävyden** arvioinnin apuna käytetään lakisäateistä hoito- ja palvelu-
takuuta. Työryhmä katsoi palvelutakuun toteutuminen lokakuussa 2019 edellisen puolen vuoden ajalta.
Palvelutakuu toteutui kaikissa sosiaalipalveluissa: kotihoito, kotipalvelun tukipalvelut (turva-, aterian- ja
kuljetuspalvelut), omaishoidon tuki, säännöllinen vuoroahoito, tehostettu palveluasuminen ja pitkäaikai-
nen laitushoito.

Tavoitteena on, että ikäihminen pystyy elämään ja asumaan kotonaan mahdollisimman toimintakykyi-
senä ja turvallisessa ympäristössä pitkään sekä pystyy ylläpitämään mahdollisimman itsenäisesti ter-
veyttään ja hyvinvointiaan. **Ikävoimainen Oulu** tähtää siihen, että ikääntyneet voisivat paremmin ja
olisivat toimintakykyisempiä. Taulukkoon 1 on koottuna mittareita kuvaamaan palvelurakennetta sekä
mittari vähäisin sosiaali- ja terveyspalveluin kotona asuvien yli 75-vuotiaiden määrästä. Erityisesti tä-
män mittarin työryhmä näkee tärkeäksi. Sitä ei voida linkittää tiettyyn toimenpiteeseen, mutta mittariin
on kiinnitettävä huomiota ohjelman seurannan yhteydessä.

MITTARI	TOTEUMA (6/2020)	TAVOITE
Vähäisin sosiaali- ja terveyspalveluin (keskiarvo alle 5000€/asiakas/ vuosi) kotona asuvat yli 75-vuotiaat	73,4 %	Yli 75 %
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet %	91,3 %	Yli 92 %
Säännöllisen kotihoidon peittävyys yli 75-vuotiailla	14,9 %	Alle 15 %
Omaishoidon tuen peittävyys yli 75-vuotiaalla	4,3 %	yli 6 %
Ympäri vuorokautisen hoidon peittävyys yli 75-vuotiailla	8,7 %	Alle 8 %

Taulukko 1: Sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvät mittarit ja tavoitteet

TOIMENPITEET TEEMALLE: EDISTÄMME TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

1. Kehitämme ikääntyneille sopivia digitaalisia palveluita ymmärrettävyyden, esteettömyyden ja saata-
vuuden näkökulmista. Otamme ikääntyneet mukaan kehittämään palveluita ja neuvomme ja opas-
tamme niiden käyttöön. Kokoamme ikääntyneille sopivat palvelut yhteen. Digitaalisissa palveluissa
mahdollistamme vuorovaikutteisuutta ja puheentunnistuksella toimivia palveluita.
2. Parannamme käytössä olevien digitaalisten palveluiden käytettävyyttä ja selvitämme asiakaspolkujen
yksinkertaistamista. Luomme yksinkertaistettuja ohjeita yhdessä järjestelmän toimittajien kanssa sekä
selvitämme järjestelmän toimittajilta mahdollisuutta sisällyttää ohjelmiin neuvovia ja eteenpäin auttavia
ominaisuuksia.
3. Kehitämme helposti tavoitettavaa matalan kynnyksen toimintaa yhdessä eri toimijoiden kanssa eri
alueiden asukkaiden tarpeista lähtien.
4. Otamme käyttöön hyvinvointia ja terveyttä edistäviä hyvinvointiarviot kohdennetulle ikäryhmälle
hyödyntäen sähköistä hyvinvointikyselyä, jonka perusteella tarvittaessa ohjataan ammattilaisen tapaa-
miseen.
5. Annamme tukea terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä autamme löytämään terveyttä ja mie-
len hyvinvointia kohentavia valintoja. Tarjoamme liikuntaneuvontaa eläkkeelle jääville.
6. Ikäihmisten palvelujärjestelmällä tuemme turvallista asumista kotona ja kodinomaisessa ympäris-
tössä. Annamme kotiin sairaanhoidollista ja lääketieteellistä tukea säännöllisten palveluiden piirissä
oleville ikäihmisille.
7. Tuemme omaishoitajien jaksamista ohjaamalla heitä käyttämään vapaa-oikeuttaan ja osallistumaan
omaishoitajien terveystarkastuksiin. Kehitämme ja lisäämme omaishoitajien henkilökohtaista ohjausta
ja neuvontaa.

LÄHTEET

- [1] Dufva, M. (2020). Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Viitattu 2.1.2020. <https://media.sitra.fi/2019/12/01114605/megatrendit-2020selvitys1.pdf>
- [2] Saarenheimo, M., Pietilä, M., Maununaho, S., Tiihonen, A. & Pohjolainen, P. (2014). Ikäpolvien taju. Pohjolainen Elämäntietä ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa. Viitattu 29.11.2019. https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/08/artikkelikokoelma_webreso.pdf.
- [3] L 28.12.2012/980. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Viitattu 19.11.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>.
- [4] Kaupunkistrategia Oulu 2026. Viitattu 19.11.2019. <https://www.ouka.fi/oulu/maatoksenteke-ja-hallinto/oulu-strategia>.
- [5] Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2021-2023 – Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto. Lausuntokierroksella kesäkuussa 2020 ollut luonnos. Viitattu 28.7.2020. <https://stm.fi/etusivu>
- [6] Avoin ja kaikkien yhteinen Oulu. Oulun kaupungin avoimen hallinnon toimintasuunnitelma 2018-2019. Viitattu 19.11.2019. <https://www.ouka.fi/documents/52058/6563940/Avoimen+hallinnon+toimintasuunnitelma+2018-19.pdf/56f9658f-5a13-4a07-b038-4508c27e8e18>
- [7] Vuorovaikutus Oulun kaupungissa 2019-2021. Oulun kaupungin vuorovaikutussuunnitelma vuosille 2019-2021. Viitattu 19.11.2019. <https://www.ouka.fi/documents/74216/19100371/Vuorovaikutussuunnitelma+v.+2019-21.pdf/ed6fea36-8007-44ee-bae6-b879544e888e>
- [8] Hyvinvointilautakunta 2/2019. Hyvinvointilautakunnan kokouksen 7.2.2019 pöytäkirja. Viitattu 19.11.2019. <http://asiakirjat.ouka.fi/>.
- [9] Kaupunginhallitus: 17/2019. Kaupunginhallituksen kokouksen 24.6.2019 pöytäkirja. Viitattu 19.11.2019. <http://asiakirjat.ouka.fi/>.
- [10] Popmaakunta. (2019). Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Pohjois-pohjanmaan maakunta- ja soteuudistuksen aineisto. Viitattu 19.11.2019. https://www.popmaakunta.fi/kohti_maakuntaa/hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen
- [11] Tilastotietoa Oulusta. (2019). Oulun kaupungin konsernihallinto.
- [12] Laaja hyvinvointikertomus 2017-2021. Viitattu 20.11.2019.
- [13] Tilastokeskus. Viitattu 9.7.2020. <https://www.stat.fi/>
- [14] Tilastokeskuksen väestöennuste 2019. (2019). Viitattu 18.11.2019. <https://www.stat.fi/>
- [15] Ikääntyvien hyvinvointikysely. (2016). Kysely uuden Oulun yli 58-vuotiaille henkilöille.
- [16] Kela. Viitattu 23.9.2019. <https://www.kela.fi/>.
- [17] Sotkanet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 9.7.2020. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- [18] Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH. (2015.) Viitattu 31.10.2019. <http://www.terveytemme.fi/ath/aikasarja2013-2016/index.html>
- [19] Heponiemi, T., Kujala, S., Kouvonon, A., Taipale, S., Rantanen, T., Topo, P., Iltanen-Tähkävuori, S., Hörhammer, I., Kemppainen, L., Buchert, U., Safarov, N., Järveläinen, E., Juujärvi, S. & Pöyry-Lassila, P. (2019). Palvelukulttuuria uudistamalla kaikki mukaan digitaaliseen yhteiskuntaan, Tilannekuvaraportti. DigilN-hanke. Viitattu 10.12.2019. <https://storage.googleapis.com/thl-production/2019/10/digiin-tilannekuvaraportti.pdf>.

- [20] Tilastokeskus. (2017). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2017. Suomen virallinen tilasto. Viitattu 10.12.2019. https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_fi.pdf
- [21] Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa, Oulun kaupunki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 20 / 2017.
- [22] Oulun maankäytön toteuttamisohjelma 2020-2024.
- [23] Oulun kaupungin asuntopoliittiset linjaukset 2017. Erytisasumisesta normaaliin asumiseen. Viitattu 20.11.2019. <https://www.ouka.fi/oulu/paatoksenteko-ja-hallinto/voimassa-olevat-ohjelmat-ja-asiakirjat>
- [24] L 10.8.2018/729. Tieliikennelaki. Viitattu 13.7.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729>
- [25] Välikangas, K (2009). Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Suomen ympäristö 13/2009. Ympäristöministeriö. Viitattu 20.11.2019. <https://core.ac.uk/download/pdf/14926660.pdf>
- [26] OYSn sisätilat kartalle- digitaalinen opastusjärjestelmä käyttöön tänään. STT 29.6.2020. Viitattu 13.7.2020. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/oysin-sisatilat-kartalle---digitaalinen-opastusjarjestelma-kayttoon-tanaan?publishe-rid=69817636&releaseld=69884421>.
- [27] Hukassa kampuksella? Lataa tämä sovellus! Oulun yliopiston uutiset 29.6.2020. Viitattu 13.7.2020. <https://www oulu.fi/yliopisto/uutiset/campusnavigator>.
- [28] L 10.4.2015/410. Kuntalaki. Viitattu 28.7.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>.
- [29] Fancourt, D. & Finn, S. (2019) What Is the Evidence on the Role of the Arts In Improving Health and Well-Being? A Scoping Review. Health Evidence Network Synthesis Report 67. Viitattu 14.1.2020. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>
- [30] Kaupunginhallitus: 22/2019. Kaupunginhallituksen kokouksen 16.9.2019 pöytäkirja. Viitattu 14.1.2020. <http://asiakirjat.ouka.fi/>.
- [31] Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.11.2019. <https://thl.fi/fi>

LIITTEET

LIITE 1: TEEMAT, TOIMENPITEET, MITTARIT, VASTUUT JA AIKATAULU

TEEMA	TOIMENPITEET	MITTARIT	VASTUUT JA YHTEISTYÖ	AIKATAULU
Teema 1: Välitämme ikääntyneistä ja osallistamme heitä				
	1. Kehitämme matalan kynnyksen toimintaa ja kokoontumispaikkoja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa eri puolille kaupunkia.	- Uusien kokoontumispaikkojen sekä ikääntyneille suunnatun toiminnan määrä asukastuvilla, yhteisöaloilla ja muissa kaupungin tiloissa - Ikääntyneiden koettu yksinäisyys vähenee	Hyvinvointipalvelut ja sivistys- ja kulttuuripalvelut, yhteistyössä järjestöjen, asukastupien, asukas- ja kyläyhdistysten sekä yksityisten toimijoiden kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	2. Osallistumme Oulussa vanhustenviikolle ja välittämisen päivään.	- Välittämisen päivän tapahtumien ja osallistujien määrä Oulussa - Vanhusten viikon tapahtumien ja osallistujien määrä Oulussa	Välittämisen päivästä vanhusneuvosto yhteistyössä kaupungin eri hallinnonalat, liikelaitokset, järjestöt ja muut toimijat. Vanhustenviikosta kaupungin eri palvelut, seurakunta, järjestöt ja vanhusneuvosto	Koko ohjelmakauden toimenpide
	3. Kehitämme vapaaehtoistyötä ikääntyneiden hyvinvoinnin tueksi ja tarjoamme yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisena.	- Vapaaehtoisten määrä - Kaupungin osallistuminen vapaaehtoistyön kehittämiseen (kyllä/ei)	Sivistys- ja kulttuuripalvelut, hyvinvointipalvelut, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut yhteistyössä järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide
	4. Teemme yhteistyötä oppilaitosten kanssa nykyistä enemmän.	- Toteutuneiden harjoittelujen ja opinnäytetöiden määrä ikääntyneiden palveluissa	Kaupungin eri toimialat alueen oppilaitosten kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide

	5. Kokoamme yhteen ikääntyneille sopivia, valmiina internetissä olevia sähköisiä sisältöjä (esim. Yle Areena, kotijummat) ja tuotamme näitä myös itse.	- Ikääntyneille suosittelut sisällöt on koottu eheäksi kokonaisuudeksi (kyllä/ei) - Palvelun helppokäyttöisyys on varmistettu kokemusasiantuntijoita ja palautetta hyödyntäen (kyllä/ei)	Oulun Digi yhteistyössä hyvinvointipalveluiden, liikunta- ja kulttuuripalveluiden kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	6. Mahdollistamme yhteydenpitoa sähköisesti ikääntyneen, omaisten ja ammattilaisten välillä. Kannustamme järjestöjä toteuttamaan digitaalisia vertaisryhmiä.	-Digitaaliseen yhteydenpitoon on määritelty käytössä toimintamalli (kyllä/ei) - Asiakasmäärä digitaalisessa yhteydenpidossa - Vertaisverkostojen määrä	Oulun Digi yhteistyössä hyvinvointipalveluiden kanssa, yhteistyö järjestöjen kanssa.	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	7. Koordinoimme järjestöjen toteuttamaa digitukitoimintaa ja kannustamme järjestöjä toteuttamaan sitä esimerkiksi avustuskriteereitä muuttamalla.	-Koordinaatiotoiminta käynnistetty (kyllä/ei) -Avustuskriteeristöt päivitetty (kyllä/ei) -Järjestettyjen tilaisuuksien määrä	Hyvinvointipalvelut, sivistys- ja kulttuuripalvelut, BusinessOulu yhteistyössä järjestöjen kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	8. Selvitämme ikääntyneiden digitaalisten laitteiden tarpeita ja niiden pitkäaikaisia lainausmahdollisuuksia. Selvitämme kaupungin mahdollisuuden tarjota digitaalisia laitteita sitä tarvitseville.	-Selvitykset tehty ja toimenpiteet päätetty (kyllä/ei)	Oulun Digi	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	9. Vahvistamme digimyrnteisyyttä ja viestimme digitalisaation mahdollisuuksista vertais esimerkkejä hyödyntäen. Viestimme tietoturvaan liittyvistä tekijöistä.	-Esimerkit koottu ja viestintämateriaali toteutettu (kyllä/ei)	Kaupungin viestintä yhteistyössä Oulun Digin kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025

	10. Ehkäisemme vanhuusköyhyyttä teemmällä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä vahventamalla ikäihmisten tukea myös talouden osalta. Etsimme aktiivisesti yritys- ja järjestöyhteistyön kautta ikääntyneiden työllistämiseen erikoistuneita toimijoita, joiden kautta työhaluiset ja työkuntoiset ikääntyvät voivat työllistyä omista lähtökohdista lähtien esimerkiksi osa-aikatyöhön.	- Toimeentulotukea saaneiden määrä yli 75-vuotiaat	Hyvinvointipalvelut, erityisesti sosiaalipalvelut yhteistyötä esimerkiksi Kelan, seurakunnan ja järjestöjen kanssa BusinessOulu yhteistyössä yritysten ja järjestöjen kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	11. Teemme vanhusneuvoston toimintaa tunnetuksi esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa ja vierailujen kautta.	-Vierailujen ja tapahtumien määrät	Yhteisötoiminta ja vanhusneuvosto, eläkeläisjärjestöt	Koko ohjelmakauden toimipide
	12. Seuraamme ikääntyneiden hyvinvointia neljän vuoden välein kyselyillä.	- Kysely toteutettu ja tulokset raportoitu (kyllä/ei) - Kyselyn tuloksia hyödynnetty palvelujen ja toiminnan kehittämisessä (Millä tavalla?)	Konsernihallinto ja hyvinvointipalvelut	Koko ohjelmakauden toimipide

Teema 2: Koti ja ympäristö sopivat ikääntyneille				
	1. Kehitämme ikääntyneille sopivia asumisratkaisuja ja välimuotoista asumista asuntoliittisten linjausten mukaan. Edistämme sukupolvi- ja lähimmäiskortteiden syntymistä kaavoituksen, maankäytön sopimusten ja tontinluovutuksen keinoin. Tarjoamme monipuolisia ja kohtuuhintaisia asumisen mahdollisuuksia eri puolilla Oulua.	-Kotona asuvat 75 v. täyttäneet % - Välimuotoisen asumisen määrä - Sukupolvi- ja lähimmäiskortteiden määrä	Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut Yhteistyö: Hyvinvointipalvelut, media (median kautta vaikuttaminen, tiedottaminen, esilläpito, näkyvyys), yritykset, liike-elämä, oppilaitokset (mm. tutkimus), 3. sektori, taloyhtiöt, suunnittelijat, rakennuttajat, rakentajat	Koko ohjelmakauden toimenpide
	2. Edistämme asumista helpottavia tietoteknisiä ratkaisuja asuinrakentamisessa. Teemme aloitteen digitaalisen opasteratkaisun rakentamisesta ikääntyneille keskeiseen asiointipisteeseen.	- Toteutuneet asumista helpottavat ratkaisut (määrä) - Opasteratkaisu käyttöön otettu (kyllä/ei)	Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut ja Oulun Digi yhteistyössä yritykset, liike-elämä	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	3. Kannustamme ennalta varautumaan ikääntymiseen sekä arvioimaan oman kodin muutostarpeita ja lähiympäristön esteettömyyttä. Tiedotamme saatavilla olevista avustuksista asuntojen muutostöihin ja esteettömyyden parantamiseen sekä annamme korjausneuvontaa. Tarjoamme taloudellista tukea taloyhtiöiden hissihankkeisiin.	- Myönnettyjen korjausavustusten määrä (ARA) - Myönnettyjen esteettömyysavustusten määrä (ARA) - Jälkiasennushissien määrä	Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut yhteistyössä viestinnän kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide

	<p>4. Edistämme ympäristön esteettömyyttä kokonaisvaltaisesti. Edellytämme esteettömyyttä jo suunnittelun alkuvaiheessa, muun muassa hanke- ja urakasopimuksissa sekä hankinnoissa. Teemme esteettömyyskartoituksia hankeselvityksessä oleviin kaupungin rakennuksiin. Aloitamme esteettömyyskartoituksia asuinalueilla, joissa asuu paljon ikääntyneitä. Kartoitusten pohjalta teemme parannuksia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Esteettömyyskartoitettut julkiset rakennukset (kpl) - Esteettömyyskartoitettut reitit (km) - Kaupungin omistamien tilojen esteettömyyden selvitysten aloittaminen (kyllä/ei) - Kohteet, joissa on esteettömyystarkastetut opasteet (lkm) - Yhtenäinen esteetön opastejärjestelmä kaupungin omistamiin rakennuksiin (kyllä/ei) 	<p>Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut yhteistyössä yritykset, liike-elämä, taloyhtiöt, suunnittelijat, rakennuttajat, rakentajat</p>	<p>Koko ohjelmakauden toimenpide</p>
	<p>5. Edistämme esteettömyyttä huomioimalla sen katujen ja yleisten alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Hyödynnämme täsmällistä tietoa teiden kunnossapidossa ja huolehdimme riittävästä hiekotuksesta, valaistuksesta ja lumen aurauksesta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - YYP:n esteettömyysohjeistus laadittu (kyllä/ei) 	<p>Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut yhteistyössä yritykset, taloyhtiöt</p>	<p>Painopiste valtuustokaudella 2021-2025</p>
	<p>6. Tarjoamme maksuttomat pysäköintiluvat kaikille kotihoitajille. Luomme edellytyksiä kotiin tarjottavien palvelujen tukikohtien sijoittamiselle asuinalueisiin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kotihoitajien maksuttomat pysäköintiluvat (kyllä/ei) - Kotipalveluiden tukikohtien mahdollistaminen asuinalueisiin (kyllä/ei) 	<p>Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut yhteistyössä hyvinvointipalvelut</p>	<p>Painopiste valtuustokaudella 2021-2025</p>

Teema 3: Kodista lähdetään liikkeelle				
	1. Suunnittelemme ja tarkastelemme palveluliikennettä siten, että se vastaisi muuttunutta toimintaympäristöä. Pidennämme palveluliikenteen toiminta-aikoja arkisin ja suunnittelemme palveluliikennettä otettavaksi käyttöön lauantaisin tietyillä linjoilla. Pidennämme matkapalvelukeskuksen toiminta-aikoja arkisin ja harkitsemme lauantain osalta mahdollisuutta sisällyttää mukaan palveluliikenne	- Palveluliikenteen toiminta-ajat pidennetty illasta (kyllä/ei) - Palveluliikenne käytössä lauantaisin (kyllä/ei)	Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	2. Mahdollistamme kaupungin eri tilojen käytön ikääntyneiden liikunta-, järjestö- ja muuhun toimintaan. Turvaamme ikääntyneiden liikuntavuorojen riittävyyden eri puolilla Oulua.	- Ikääntyneiden liikuntaryhmien lukumäärä - Kaupungin eri tilojen käyttö ikääntyneiden liikunta-, järjestö- ja muuhun toimintaan kasvanut - Kuntoliikuntaa harrastavien ikääntyneiden osuus kasvaa	Sivistys- ja kulttuuripalvelut yhteistyössä kaupungin muiden hallinnonalojen kanssa.	Koko ohjelmakauden toimienpide
	3. Kehitämme eri kaupunginosiin ja luontokohteisiin esteettömiä reittejä. Lisäämme levähdyspenkkejä kaupungin keskustassa ja puistoissa.	- Esteettömien reittien määrä suhteessa vuoteen 2020 - Asennettujen levähdyspenkkien määrä suhteessa vuoteen 2020	Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, liikuntapalvelut	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	4. Laajennamme seniorikorttia siten, että sen yhteyteen liitetään myös kulttuuripalveluita.	- Seniorikortin laajennus toteutettu koskemaan kulttuuripalveluita (kyllä/ei)	Liikunta- ja kulttuuripalvelut	Painopiste valtuustokaudella 2025-2029

	5. Tuotamme ikäihmisille kohdennettuja kulttuuripalveluita. Järjestämme osallistavaa työpaja- ja esitystoimintaa palveluyksiköissä. Kehitämme kulttuurisuositustoimintaa ja otamme suosituksia käyttöön hyvinvointiarvioiden yhteydessä ja palveluohjauksessa.	<ul style="list-style-type: none"> - Työpajojen määrä palveluyksiköissä - Esitysten määrä palveluyksiköissä - Kulttuurisuositusten määrä 	Kulttuuripalvelut yhteistyössä hyvinvointipalveluiden kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	6. Nimeämme ikäihmisten kulttuuripalveluiden tuotantoon ja koordinointiin vastuuhenkilön. Kehitämme ja organisoimme vapaaehtoistoimintaa mahdollistamaan ikäntyneiden osallistumisen kulttuuritapahtumiin ja -harrastuksiin.	<ul style="list-style-type: none"> - Vastuuhenkilö nimetty (kyllä/ei) - Vapaaehtoisten määrä - Vapaaehtoisten toteuttaminen tapahtumien määrä 	Kulttuuripalvelut yhteistyössä hyvinvointipalveluiden kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	7. Kohdennamme avustusmäärärahoja sekä lahjoitusrahaston varoja ikäihmisen kulttuuritoimintaan.	<ul style="list-style-type: none"> - Lahjoitusrahaston varojen käyttö (€) ikäihmisen kulttuuritoimintaan - Avustusten käyttö (€) ikäihmisten kulttuuritoimintaan 	Kulttuuripalvelut yhteistyössä hyvinvointipalveluiden kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide
	8. Kehitämme sosiaali- ja terveystaloudessa valmiuksia kulttuuritoimintaan lisäämällä henkilökunnan osaamista kulttuurisen vanhustyön toteuttamiseen.	<ul style="list-style-type: none"> - Koulutuksen toteuma ja osallistujien määrä 	Kulttuuripalvelut yhteistyössä hyvinvointipalveluiden kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025

Teema 4: Edistämme terveyttä ja hyvinvointia				
	1. Kehitämme ikääntyneille sopivia digitaalisia palveluita ymmärrettävyyden, esteettömyyden ja saatavuuden näkökulmista. Otamme ikääntyneet mukaan kehittämään palveluita ja neuvomme ja opastamme niiden käyttöön. Kokoamme ikääntyneille sopivat palvelut yhteen. Digitaalisissa palveluissa mahdollistamme vuorovaikutteisuutta ja puheentunnistuksella toimivia palveluita.	- Saavutettavien digitaalisten palveluiden määrä - Järjestettyjen koulutusten määrä - Palvelut koottu yhteiselle alustalle (kyllä/ei)	Oulun Digi yhdessä palveluita tuottavien tahojen kanssa	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	2. Parannamme käytössä olevien digitaalisten palveluiden käytettävyyttä ja selvitämme asiakaspolkujen yksinkertaistamista. Luomme yksinkertaistettuja ohjeita yhdessä järjestelmän toimittajien kanssa sekä selvitämme järjestelmän toimittajilta mahdollisuutta sisällyttää ohjelmiin neuvovia ja eteenpäin auttavia ominaisuuksia.	- Selvitykset tehty ja toimenpiteet päätetty (kyllä/ei)	Oulun Digi yhdessä palveluita tuottavien tahojen kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide
	3. Kehitämme helposti tavoitettavaa matalan kynnyksen toimintaa yhdessä eri toimijoiden kanssa eri alueiden asukkaiden tarpeista lähtien.	- Yhteydenottojen määrä Aino-neuvontaan - Järjestettyjen tapahtumien määrä	Hyvinvointipalvelut yhteistyössä järjestöjen, asukastupien kanssa ja alueen muiden toimijoiden kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide
	4. Otamme käyttöön hyvinvointia ja terveyttä edistävät hyvinvointiarviot kohdennetulle ikäryhmälle hyödyntäen sähköistä hyvinvointikyselyä, jonka perusteella tarvittaessa ohjataan ammattilaisen tapaamiseen.	- Tehtyjen hyvinvointiarvioiden määrä ja osuus kohdennetusta ikäryhmästä	Hyvinvointipalveluiden terveys- ja vanhuspalvelut	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	5. Annamme tukea terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä autamme löytämään terveyttä ja mielen hyvinvointia kohentavia valintoja. Tarjoamme liikuntaneuvontaa eläkkeelle jääville.	- Ikäihmisille kohdennettujen elintapa- ja ravitsemusohjauksen toimet - Sairastavuusindeksit	Hyvinvointipalveluiden terveyspalvelut ja vanhuspalvelut yhteistyössä liikuntapalveluiden ja järjestöjen kanssa	Koko ohjelmakauden toimenpide

	6. Ikäihmisten palvelujärjestelmällä tuemme turvallista asumista kotona ja kodin-omaisessa ympäristössä. Annamme kotiin sairaanhoidollista ja lääketieteellistä tukea säännöllisten palveluiden piirissä oleville ikäihmisille.	<ul style="list-style-type: none"> - Kotihoidon asiakkaiden tehostetussa palveluasumisessa sekä laitoshoidossa olevien päivystyskäyntien määrä - Asiakkaan kokemus saaduista palveluista 	Hyvinvointipalvelut	Painopiste valtuustokaudella 2021-2025
	7. Tuemme omaishoitajien jaksamista ohjaamalla heitä käyttämään vapaa-oikeuttaan ja osallistumaan omaishoitajien terveystarkastuksiin. Kehitämme ja lisäämme omaishoitajien henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa.	<ul style="list-style-type: none"> - Kysely omaishoitajien jaksamisesta - Toteutuneet omaishoidon lakisääteiset vapaavuorokaudet 	Hyvinvointipalvelut yhdessä järjestöjen kanssa	Koko ohjelmakauden toimipide